

**Rozmowa z wiceministrem
Marcinem Horałą**
str. 4–7

**Fundusze Europejskie
na termomodernizację**
str. 14–21

**Polska-Saksonia wobec
nowych wyzwań Europy**
str. 34–35

w Centrum

Magazyn Projektów Europejskich

ISSN 2545-1383 **Nr 3/2022**

Słowo wstępne
str. 3

WYWIAD

Nowa perspektywa finansowa na lata 2021–2027
str. 4–7

EKOLOGIA

Samorzędy w programie LIFE
str. 8–11

Europejski Zielony Tydzień
str. 12–13

Fundusze Europejskie na termomodernizację
str. 14–21

Szybkie reagowanie kluczem do ochrony lasów
str. 22–23

POMOC TECHNICZNA

Pomoc techniczna w starej i nowej perspektywie
str. 24–27

INTELIGENTNY ROZWÓJ

Innowacyjne samorzędy
str. 28–29

WIEDZA EDUKACJA ROZWÓJ

Współpraca ponadnarodowa na rzecz ekologii
str. 30–31

WSPÓŁPRACA TERYTORIALNA

29. Polsko-Niemiecko-Czeskie Forum Kooperacji Firm
str. 32–33

Polska-Saksonia wobec nowych wyzwań Europy
str. 34–35

Fundusze Europejskie dla Bałtyku
str. 36–37

Czyste środowisko to zdrowe życie
str. 38–39

Skarby przyrody na polsko-słowackim pograniczu
str. 40–41

Zakochaj się w Roztoczu
str. 42–43

Projekty PBU nie tylko dla turystów
str. 44–45

EKSPERT RADZI

Zamówienia publiczne w projektach unijnych
str. 46–47

Prosta droga (do) komunikacji
str. 48–49

fot. CPE

Szanowni Państwo,

przedstawiamy powakacyjny numer „w Centrum”, którego premierę zaplanowaliśmy podczas XXXI Forum Ekonomicznego w Karpaczu. Hasłem przewodnim tegorocznej edycji tego wydarzenia jest „Europa w obliczu nowych wyzwań”. Na naszych oczach świat zmienia się diametralnie. Nie tak dawno to pandemia stała na czele problemów, a dziś mierzymy się z koszmarem wojny w Ukrainie. Bardzo ważne jest solidarne podejście do wszystkich wyzwań.

Serdecznie Państwa zapraszam do lektury wywiadu z wiceministrem funduszy i polityki regionalnej Panem Marcinem Horałą. Bieżący numer poświęcony jest w dużej mierze wyzwaniom ekologicznym. Wierzmy w naukę, solidarność społeczną i moc instrumentów finansowych, aby przywrócić zbilansowane relacje człowieka z przyrodą. Chcemy także przybliżyć Państwu perspektywę finansową 2021-2027, stąd między innymi artykuł o pomocy technicznej.

Jednocześnie przedstawiamy Państwu ciekawe przykłady projektów z różnych programów współpracy transgranicznej i ponadnarodowej. Wszystkie programy, którymi zajmuje się Centrum Projektów Europejskich, zostały złożone do Komisji Europejskiej i przygotowujemy się do pierwszych, nowych naborów wniosków. W tym kontekście ciekawie zapowiada się wydanie roczne Programu Interreg Południowy Bałtyk 20-21 września w Gdańsku oraz Programu Interreg Polska-Saksonia 21 października w Zgorzelcu.

Mam nadzieję, że mimo trudnego okresu lato dało Państwu wiele powodów do zadowolenia. Życzę wszystkim udanych powrotów – do pracy, do szkół i do rodzinnych stron.

DR LESZEK BULLER
dyrektor Centrum Projektów Europejskich

Rozmowa z wiceministrem funduszy i polityki regionalnej Marcinem Horałą

fot. Portal Gov.pl

Nowa perspektywa finansowa na lata 2021-2027

Czy może Pan przybliżyć naszym czytelnikom koncepcję Centralnego Portu Komunikacyjnego (lokalizacja i plan inwestycji)?

Głównym punktem koncepcji powstania Centralnego Portu Komunikacyjnego (CPK) jest – niezmiennie – budowa węzła transportowego o znaczeniu międzynarodowym, który łączyłby port lotniczy typu hub (lotnisko przesiadkowe) i linie kolejowe dużych prędkości. Oba te projekty chcemy wpisać w istniejącą krajową oraz międzynarodową sieć kolejową i drogową. Niejako przy okazji powstania nowej linii kolejowej Łódź–Warszawa doszłoby do integracji tych dwóch aglomeracji centralnej Polski. Według założeń i dostępnych prognoz CPK, jako najważniejsze przedsięwzięcie inwestycyjne w Polsce, może w szybkim czasie w nieporównywalnej dotąd skali diametralnie zmienić infrastrukturę transportową kraju, przenosząc ją na europejski poziom, a co za tym idzie – w znaczącym stopniu przyczynić się do rozwoju gospodarczego. Zgodnie z ogłoszonym w czerwcu tego roku wariantem inwestorskim, czyli dokładnej lokalizacji Portu

Solidarność z rozmieszczeniem infrastruktury drogowej, kolejowej, energetycznej, ta część inwestycji CPK powstanie w optymalnej lokalizacji – na terenie gmin Baranów, Teresin i Wiskitki. Na tym obszarze prowadzimy Program Dobrowolnych Nabyć, do którego zgłosiło się już ponad 400 właścicieli nieruchomości.

Na jakim etapie znajdują się prace związane z Centralnym Portem Komunikacyjnym i jaki jest harmonogram działań?

W tej chwili trwają prace przygotowawcze na dziesięciu odcinkach linii kolejowych, a także powstaje projekt tunelu szybkiej kolei w Łodzi. W czerwcu, jak wspomniałem, przedstawiliśmy ostateczny plan lokalizacji lotniska. Finalnie inwestycja zajmie powierzchnię 28 km². Lokalizację dostosowaliśmy tak, aby spełnić szereg oczekiwań społecznych, np. ominięty zostanie zabytkowy kościół w Baranowie i unikniemy nadmiernej ingerencji w dolinę rzeki Pisi Gągołiny. Również w czerwcu zaprezentowaliśmy wariant inwestorski (W31) przebiegu kolei dużych

prędkości między Warszawą, CPK i Łodzią, gdzie pociągi będą jeździły z prędkością 250 km/h, a w przyszłości nawet 350 km/h. Pozwoli to dojechać z Warszawy do Portu Solidarność w ok. 15 min, a z Łodzi w pół godziny. Z Warszawy do Łodzi podróż zajmie około 45 min, czyli prawie dwa razy krócej niż obecnie. To pierwszy tak duży projekt Programu Kolejowego CPK w tak zaawansowanym stanie.

W kolejnym kroku – w III kwartale br. – spółka CPK przedstawi go wraz z dwoma innymi wariantami we wniosku o decyzję środowiskową do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, a następnie inwestycja uzyska pozwolenie na budowę. W sierpniu opublikowaliśmy z kolei wariant inwestorski dla 200-kilometrowego odcinka Łódź-Wrocław. W przygotowaniu są już następne odcinki kolejowych „szprych” – łącznie 1300 z prawie 2000 km planowanych linii.

Finalizujemy również wybór najważniejszych kontrahentów przy budowie Portu Solidarność. Na finiszu jest postępowanie na wybór wykonawcy robót budowlanych, do którego zgłosiło się 26 firm z całego świata. Oferty złożyły też przedsiębiorstwa w postępowaniu na wybór tzw. Master Architekta – o ten kontrakt walczy pięć renomowanych biur projektowych. Oprócz tego trwa poszukiwanie firm zainteresowanych prowadzeniem usług jako Projektanta Integracji Systemów Lotniskowych czy Generalnego Projektanta Inżynierii Lądowej.

Czy udało się pozyskać środki unijne na realizację tej inwestycji?

Tak jest – CPK korzysta z finansowania unijnego od niemal 3 lat. Fundusze Europejskie to jedno z najważniejszych źródeł finansowania całej inwestycji CPK i liczymy na wsparcie UE również w kolejnych latach, szczególnie w zakresie projektów kolejowych, które wspólnota mocno wspiera i promuje jako najbardziej ekologiczne.

Dla przykładu – już w 2019 roku spółka otrzymała 1,75 mln euro, czyli połowę wartości projektu, z instrumentu wsparcia „Łącząc Europę” (CEF – „Connecting Europe Facility”) na prace studyjne w ramach projektu połączenia transgranicznego Katowice–Ostrawa, należącego do sieci kompleksowej TEN-T, czyli europejskiego korytarza Bałtyk-Adriatyk.

Inny przykład – od 2020 roku spółka jest partnerem w dofinansowywanym z UE projekcie Smart Airports, w ramach którego uczestnicy biorą udział w analizie biopaliw i efektywności energetycznej.

Współfinansowane ze środków UE w ramach instrumentu CEF są również prace studialne odcinka kolei dużych prędkości Warszawa Zachodnia-CPK-Łódź Niciarniana oraz Sieradz-Poznań i węzła kolejowego CPK, podobnie jak prace projektowe dla tunelu dalekobieżnego szybkiej kolei w Łodzi. Wsparcie w ramach edycji

fot. Adobe Stock

CEF z 2021 roku przekroczyło już 24 mln euro, co oznacza, że CPK w ostatniej trzyletniej perspektywie otrzymało największą kwotę dofinansowania spośród beneficjentów kolejowych z całej Unii Europejskiej.

Łącznie do tej pory spółka CPK pozyskała finansowanie w wysokości 27 mln euro, ale – jak wspominałem – mamy apetyt na dużo więcej.

W latach 2021-2027 Polska będzie pełnić funkcję Instytucji Zarządzającej dla 4 programów Interreg: Południowy Bałtyk, Polska-Słowacja, Polska-Saksonia oraz Polska-Ukraina. Trzy programy zostały

fot. Adobe Stock

przedłożone do Komisji Europejskiej w kwietniu br., a program Polska-Ukraina w czerwcu. Kiedy możemy spodziewać się ich zatwierdzenia i pierwszych konkursów w ramach tych programów?

Programy, którymi Polska będzie zarządzać, złożyliśmy do Komisji Europejskiej (KE) w wyznaczonym terminie. Jesteśmy w trakcie oficjalnych negocjacji ich treści z KE. Liczymy, że pierwsze programy będą zatwierdzone w najbliższych tygodniach. To oznacza, że w niedalekiej perspektywie w programach będziemy mogli uruchomić pierwsze nabory wniosków projektowych. Środki z puli nowych programów będą dostępne dla wnioskodawców jeszcze na przełomie obecnego i nowego roku.

31 maja 2022 roku zakończył się pierwszy nabór wniosków w programie Interreg Europa 2021-2027. Jak można go podsumować?

Program Interreg Europa kieruje swoją ofertę przede wszystkim do władz publicznych szczebla centralnego, regionalnego i lokalnego z państw UE, Norwegii i Szwajcarii. Pierwszy nabór wniosków dla programu nowej edycji spotkał się ze sporym zainteresowaniem. O dofinansowanie z programu ubiegają się 134 międzynarodowe projekty. Ich ocena potrwa do końca roku. W pierwszym naborze najwięcej propozycji projektowych dotyczy ochrony środowiska (49), innowacyjności (37) oraz kwestii społecznych (35). O wyborze projektów do dofinansowania zdecyduje ich jakość.

Polskie regiony od wielu lat bardzo aktywnie uczestniczą w powyższym programie. Ile wniosków tym razem zawiera pomysły projektowe partnerów z Polski?

W sumie w złożonych wnioskach uczestniczy 62 polskich partnerów (75, jeżeli uwzględnimy także partnerów stowarzyszonych), w tym pięciu występuje w roli liderów projektów. To daje nam szóste miejsce pod względem liczby zaangażowanych partnerów w rankingu 29 państw objętych programem. W złożonych projektach jest silna polska reprezentacja – z 14 polskich województw. Trzymamy kciuki za wszystkie projekty z udziałem partnerów z Polski.

Jacy beneficjenci ubiegali się o dofinansowanie w tym naborze? Jaka jest tematyka ich projektów?

Z Polski najliczniej w projektach uczestniczą władze regionalne, które już mają doświadczenie z poprzednich edycji programu. Ponadto

projekty angażują przedstawicieli lokalnych władz. Uczestniczą w nich też agencje, stowarzyszenia, fundacje i instytuty. Wśród pięciu polskich wnioskodawców-koordynatorów znalazły się: urząd marszałkowski (z województwa kujawsko-pomorskiego), stowarzyszenie (z województwa warmińsko-mazurskiego), miasto i przedsiębiorstwo miejskie (z województwa mazowieckiego) oraz agencja rozwoju (z województwa podkarpackiego). Łącznie polscy partnerzy ubiegają się o ponad 9 mln euro z unijnych funduszy. Złożone wnioski dotyczą ważnych dla regionów tematów. Są nimi m.in.: efektywność energetyczna, innowacje społeczne, w tym również w zakresie integracji migrantów, promocja nowoczesnych rozwiązań w opiece zdrowotnej czy wzrost konkurencyjności sektora MŚP. Dofinansowanie UE w połączeniu z wymianą dobrych praktyk z zagranicznymi partnerami to szansa na innowacyjny przełom w niektórych dziedzinach i testowanie nowatorskich pomysłów.

W czerwcu odbyły się konsultacje publiczne Programu Współpracy Transgranicznej Interreg NEXT Polska-Ukraina 2021-2027. Kiedy możemy spodziewać się pierwszych naborów wniosków?

Konsultacje publiczne programu Polska-Ukraina 2021-2027 trwały od 6 maja do 16 czerwca, a już 30 czerwca przekazaliśmy program do zatwierdzenia Komisji Europejskiej. Liczymy, że zostanie on zaakceptowany jeszcze w tym roku i będzie mógł ruszyć w 2023 roku. Pracujemy nad tym, by pierwsze nabory wniosków ogłosić w połowie przyszłego roku.

Czym będzie różnił się nowy program od aktualnego Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020?

Program na lata 2021-2027 będzie się znacząco różnił od aktualnego. Najbardziej widoczna zmiana to brak udziału Białorusi w nowej edycji programu. Wynika to oczywiście z sytuacji na arenie międzynarodowej i wsparcia udzielanego przez władze w Mińsku dla rosyjskiej agresji na Ukrainę. Współpracowaliśmy z Białorusią prawie 20 lat i być może kiedyś uda się powrócić do realizacji wspólnych transgranicznych projektów.

Inną dostrzegalną zmianą jest zawężenie tematyki programu i większy nacisk na transgraniczne, lokalne działania. Jeszcze przed rosyjską agresją na Ukrainę ustaliliśmy, że wsparcie otrzymają projekty z takich dziedzin, jak: ochrona środowiska, zdrowie, turystyka, współpraca

i zarządzanie granicami. Zdajemy sobie sprawę z tego, że w nowej rzeczywistości program nie do końca odpowiada na potrzeby polsko-ukraińskiego pogranicza. Dlatego już teraz rozmawiamy np. co zrobić, by program przyczynił się do zwiększenia przepustowości infrastruktury transportowej między UE i Ukrainą.

Kolejna różnica to uproszczenia dla beneficjentów przy rozliczaniu projektów. Proponujemy szerokie zastosowanie rozliczeń na podstawie kwot ryczałtowych i stawek ryczałtowych. Dzięki temu możliwe będzie łatwiejsze raportowanie i szybsza wypłata środków beneficjentom.

Nasz kraj mierzy się z wyzwaniem dotyczącym wsparcia uchodźców wojennych z Ukrainy. Czy w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej i Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa udało się wygospodarować środki, które pomogłyby sfinansować działania pomocowe w tym zakresie?

Przygotowaliśmy procedury umożliwiające skierowanie środków wstrzymanych rosyjskim i białoruskim partnerom projektowym w programach 2014-2020 na działania wspierające ukraińskich uchodźców oraz potrzeby ukraińskich regionów. Chodzi w sumie o ok. 11 mln euro. Beneficjenci z Polski i Ukrainy mogą rozszerzać swoje projekty o działania dotyczące np. wsparcia rzeczowego dla Ukrainy, w tym zakupu: sprzętu medycznego, apteczek, lekarstw i innego potrzebnego sprzętu. Możliwe jest np. wsparcie samorządów w wyposażeniu punktów pomocowych, miejsc zakwaterowania, szkół, przedszkoli oraz dofinansowanie kursów językowych dla uchodźców z Ukrainy przebywających w Polsce.

Dodatkowo w programie Czecho-Polska wspólnie z zagranicznymi partnerami zdecydowaliśmy, aby wykorzystać oszczędności w kwocie 1 mln euro na specjalny nabór na projekty wspierające uchodźców. Partnerzy projektów będą mogli włączyć się w pomoc dla uchodźców na kilka sposobów. Może to być m.in. rozwiązywanie problemów logistycznych i społecznych czy też integracja lokalnych społeczności. Nabór zakończył się 17 lipca 2022 roku. Wnioskodawcy zgłoszyli 5 projektów na łączną kwotę dofinansowania 2,3 mln euro. Projekty zostaną zatwierdzone 16 września 2022 roku.

**Pytania opracowali
konsultanci
Centralnego Punktu Informacyjnego FE
w Warszawie**

Samorządy w programie LIFE

Program LIFE koncentruje się na inicjatywach dotyczących ochrony środowiska, w tym przyrody i klimatu, oraz przedsięwzięciach związanych z przejściem na czystą energię. Na dofinansowanie mogą liczyć projekty zakładające np. opracowanie, demonstrowanie i propagowanie innowacyjnych technik, metod i podejść oraz poprawę zarządzania na wszystkich poziomach, w szczególności poprzez zwiększanie zdolności podmiotów publicznych i prywatnych oraz zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego.

Do 4 października br. samorządy mogą składać wnioski do programu LIFE w ramach trzech podprogramów:

- Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia;
- Przyroda i różnorodność biologiczna;
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej.

Ważne, aby były to projekty innowacyjne.

WAŻNE! Wszystkie przedsięwzięcia LIFE powinny istotnie, pozytywnie wpływać na realizację polityk europejskich w dziedzinie ochrony środowiska i zmian klimatu.

Podczas webinarium dla samorządowców, z którego nagranie, umieszczone przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), znaleźć można na kanale YouTube, Andrzej Muter – kierownik Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE (KPK LIFE) w Polsce zapewnił, że samorządy mogą skutecznie rozwiązywać swoje problemy środowiskowe, korzystając z bezzwrotnych środków programu LIFE oraz współfinansowania NFOŚiGW. Podkreślił, że KPK LIFE oferuje wsparcie merytoryczne w zakresie przygotowania wniosków oraz poszukiwania potencjalnych partnerów do projektów.

WAŻNE! Chociaż o dofinansowanie mogą ubiegać się pojedyncze podmioty, to dotychczasowa praktyka wskazuje, że częściej udaje się otrzymać wsparcie projektom, zakładającym realizację działań w konsorcjum krajowym lub międzynarodowym.

Średnia wielkość dofinansowania wynosi około 2,5 mln euro, ale w przypadku wyjątkowo wartościowych projektów strategicznych maksymalna kwota wsparcia może wynieść nawet ponad 10 mln euro.

Małopolska i dobre praktyki z realizacji LIFE

Małopolska, podobnie jak inne polskie regiony, od kilku lat stara się sprostać wyzwaniom dotyczącym ochrony środowiska. Z sukcesem od 2015 roku realizowany jest projekt „**Wdrażanie Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego – Małopolska w zdrowej atmosferze**”. Ma on zostać sfinalizowany z końcem 2023 roku. Przedsięwzięcie, koordynowane przez województwo małopolskie, angażuje łącznie 69 partnerów. Jego celem jest redukcja zanieczyszczeń powietrza, a także efektywne wykorzystanie dostępnych środków europejskich i krajowych przeznaczonych na poprawę jakości powietrza.

Samorządowcy, widząc pozytywne efekty realizacji projektu, postanowili zmierzyć się z kolejnym wyzwaniem, jakim jest ochrona klimatu. Przygotowując wniosek aplikacyjny, przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego dogłębnie przeanalizowali zagadnienia poruszone w ramach dotychczasowych projektów o podobnej tematyce zarówno w Polsce, jak i pozostałych krajach UE.

PAMIĘTAJ!

Identyfikacja i liczbowe określenie problemu środowiskowego to podstawa dobrego wniosku o dofinansowanie do programu LIFE lub konkursów NFOŚiGW. Problemem środowiskowym nie jest potrzeba zainstalowania odnawialnych źródeł energii, ale np.: przekroczenia parametrów jakości wody, powietrza czy gleby. Należy stwierdzić, jak często występują przekroczenia i jakie są ich wartości. Po zidentyfikowaniu problemu środowiskowego trzeba ustalić cele projektu i precyzyjnie wyznaczyć zadania służące ich osiągnięciu, a także przyporządkować odpowiedzialność konsorcjantów za realizację poszczególnych działań.

fot. Adobe Stock

Następny projekt urzędu marszałkowskiego – „**Wdrażanie Regionalnego Planu Działań dla Klimatu i Energii dla województwa małopolskiego**”, stanowi odpowiedź na problem zmiany klimatu i uwzględnia pilną potrzebę dostosowania się do skutków tej sytuacji. Główne cele małopolskiego Regionalnego Planu Działań dla Klimatu i Energii to:

- ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 40 proc. (w porównaniu z rokiem 1990);
- zwiększenie udziału energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych do co najmniej 32 proc. zużycia energii końcowej brutto;
- poprawa efektywności energetycznej do co najmniej 32,5 proc.

Inicjatywa dotyczy dostosowania się gmin do zmian klimatu. Projekt rozpoczął się w styczniu

2021 roku. W powiatach zostali zatrudnieni doradcy ds. klimatu i środowiska. Centrum Kompetencji, zarządzane przez urząd marszałkowski, zapewni stałe wsparcie oraz szkolenia dla doradców ds. klimatu i środowiska. Jego pracownicy zajmą się koordynacją studiów podyplomowych dla doradców i pracowników powiatów oraz gmin. Przeprowadzą również analizy umożliwiające wdrożenie oraz monitorowanie Regionalnego Planu Działań dla Klimatu i Energii, co ułatwi jego aktualizację.

Dobra praktyka LIFE w województwie opolskim

Dzięki właściwej i bardzo szczegółowej identyfikacji problemów również samorząd województwa opolskiego odniósł sukces w programie LIFE. Od wielu lat w regionie obserwowane były przekroczenia standardów jakości powietrza. Z ocen jakości powietrza w latach 2015-2018 wynikało, że problem dotyczył przede wszystkim pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz benzo(a)pirenu (składnik smogu). Analiza danych, w tym modelowanie matematyczne, wykonane w trakcie opracowania Programu ochrony powietrza (POP) dla województwa opolskiego, wykazało, że ma ono największy problem ze złą jakością powietrza, co bezpośrednio, negatywnie wpływa na zdrowie mieszkańców regionu. Jednym z istotnych wyzwań, które udało się zidentyfikować dzięki realizacji regionalnego programu ochrony powietrza, okazał się brak właściwego systemu zarządzania, czyli odpowiednich narzędzi i kompetencji w samorządach lokalnych.

W Opolskiem, podobnie jak w przypadku Małopolski, szczegółowa analiza problemów pozwoliła precyzyjnie zaplanować konkretne zadania w ramach projektu pn. „**Wdrażanie systemu zarządzania jakością powietrza w samorządach województwa opolskiego**”. Zgodnie z działaniami naprawczymi określonymi w Programie ochrony powietrza (POP) celem przedsięwzięcia jest zwiększenie zdolności i poprawa jakości administracji publicznej województwa opolskiego na wszystkich poziomach. Będzie to możliwe dzięki organizacji i wdrożeniu jednolitego systemu zarządzania, wspierającego wdrożenie POP w gminach, powiatach i na terenie województwa.

Dodatkowo planowane jest zwiększenie świadomości społecznej w zakresie jakości powietrza poprzez działania angażujące, w większym niż

fot. Adobe Stock

dotąd stopniu, samorządy lokalne, społeczności lokalne, organizacje pozarządowe i podmioty lokalne. Chodzi przede wszystkim o podejmowanie działań naprawczych, wspierających przedsięwzięcia w zakresie Programu ochrony powietrza.

Analiza pomogła zidentyfikować słabe strony dotychczasowych inicjatyw podejmowanych

na rzecz ochrony środowiska, takie jak np. brak szczegółowych informacji dla mieszkańców i decydentów o źródłach tzw. niskiej emisji, niewykonywanie badań oceny emisyjności poszczególnych źródeł zanieczyszczeń oraz brak koordynacji dotychczas prowadzonych działań naprawczych, co skutkowało ich minimalną efektywnością.

Dzięki identyfikacji wyzwań w województwie opolskim uznano, że konieczne jest zwiększenie efektywności wdrażania POP oraz stworzenie całościowego systemu zarządzania, który zapewni integrację różnych działań na rzecz poprawy jakości powietrza. W celu osiągnięcia efektu synergii, czyli wzmocnienia planowanych rezultatów, podjęto decyzję o wykorzystywaniu dostępnego finansowania. Było ono możliwe w ramach Funduszy Europejskich, w tym Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego, a także programów krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

W ochronie środowiska najefektywniejsze są działania lokalne z precyzyjnie określonymi celami, dostosowanymi do konkretnych potrzeb – w tym wypadku zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza przy jednoczesnym zwiększeniu udziału energii z odnawialnych źródeł energii (OZE). NFOŚiGW oferuje wsparcie dla takich przedsięwzięć w zakresie dofinansowania części wkładu własnego, niezbędnego do uzupełnienia budżetu projektu w ramach programu LIFE.

Realizacja projektu „Wdrażanie systemu zarządzania jakością powietrza w samorządach województwa opolskiego” rozpoczęła się w październiku 2020 roku i potrwa do końca września 2022 roku. Oprócz podpisania umowy o dofinansowanie z Komisją Europejską (jako Instytucją Zarządzającą LIFE) oraz porozumienia o współfinansowaniu wkładu własnego ze środków NFOŚiGW konieczne było przygotowanie i sygnowanie 43 umów o partnerstwie ze współbeneficjentami, wśród których są 42 gminy oraz Politechnika Opolska.

Już na etapie przygotowywania wniosku o dofinansowanie warto podjąć decyzje, które zapewnią prawidłowe wdrażanie projektu LIFE. Konieczne jest powołanie np. Komitetu Sterującego Projektem LIFE, jako formalnej platformy komunikacji między interesariuszami. **WAŻNE!**

W województwie opolskim w pracach Komitetu Sterującego Projektem LIFE uczestniczą m.in. przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, 42 gmin i miast zaangażowanych w przedsięwzięcie, Politechniki Opolskiej oraz partnerów projektu – Ministerstwa Klimatu, Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego, czeskich krajów (Kraj Morawsko-Śląski i Kraj Ołomuniecki), a także innych jednostek i organizacji: Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu, Opolskiego Alarmu Smogowego oraz przedsiębiorców z Opolskiego Business Centre Club.

Wykorzystanie dotychczasowych doświadczeń z realizacji projektów

Samorząd województwa opolskiego ma kilkunastoletnie doświadczenie w przygotowywaniu, monitorowaniu i realizowaniu zagadnień związanych z zarządzaniem Programem ochrony powietrza. Projekt, który jest obecnie wdrażany w ramach LIFE, to efekt wieloletnich doświadczeń związanych z zarządzaniem i koordynacją POP. Przed złożeniem aplikacji do LIFE samorząd miał jednak niewielkie kompetencje w zakresie realizowania – jako koordynator – przedsięwzięć międzynarodowych dotyczących ochrony środowiska. Z tego względu kluczowy okazał się fakt, iż wcześniej uczestniczył jako partner w międzynarodowym projekcie pn. „Strategia zarządzania jakością powietrza w funkcjonalnych obszarach zurbanizowanych w regionie TRITIA”, który miał na celu wypracowanie ujednoliconego podejścia do systemu zarządzania

zanieczyszczeniem powietrza w funkcjonalnych obszarach miejskich w regionie TRITIA (pogranicze Polski, Czech i Słowacji). Celem przedsięwzięcia, finansowanego w ramach Programu Interreg Europa Środkowa 2014-2020, było znalezienie rozwiązania problemów związanych z zanieczyszczeniem powietrza. Chodziło także o poprawę jakości życia mieszkańców poprzez działania na rzecz zmniejszenia negatywnego wpływu zanieczyszczeń powietrza na stan zdrowia mieszkańców pogranicza czesko-polsko-słowackiego. W ramach projektu stworzono strategię zarządzania jakością powietrza na lata 2020-2040 dla samorządowego kraju żylińskiego, kraju morawsko-śląskiego, województwa śląskiego i województwa opolskiego. Opracowano również odrębne dokumenty strategii zarządzania jakością powietrza dla wybranych miast – Rybnika, Opola, Opawy, Ostrawy i Żyliny.

Warto składać wnioski do LIFE

Samorządy powinny próbować swoich sił w konkursach LIFE. Składanie wniosku do programów międzynarodowych w partnerstwie lub samodzielnie to zawsze ważne doświadczenie, które można wykorzystać w kolejnych naborach i konkursach, nie tylko w ramach programu LIFE.

MAGDALENA POKRZYCKA-WALCZAK

for. Adobe Stock

Europejski Zielony Tydzień

Warto brać udział we wszelkich aktywnościach proponowanych przez Komisję Europejską, zwłaszcza gdy wartością dodaną może być pozyskanie finansowania na proekologiczne przedsięwzięcia związane z upowszechnianiem wiedzy na temat ochrony środowiska i zmian klimatu. Może to również w przyszłości pomóc w aplikowaniu o unijne fundusze w programie LIFE.

W ramach corocznej inicjatywy UE Zielony Tydzień (ang. EU Green Week) samorządy, firmy, szkoły wyższe, organizacje pozarządowe, a nawet osoby fizyczne mogą zgłosić do realizacji konkretną inicjatywę. Celem propozycji powinno być promowanie dotychczas podjętych przedsięwzięć na rzecz ochrony środowiska lub przystosowania się do zmian klimatu.

WAŻNE! W ramach Zielonego Tygodnia UE odbywają się np. spotkania, konferencje, a także spacery dla mieszkańców miast, gmin oraz uczniów i studentów.

Komisja Europejska na stronie https://environment.ec.europa.eu/eu-green-week/eu-green-week-2022_en zapewnia promocję wydarzeń organizowanych w różnych miastach i regionach UE. Przekazuje również zainteresowanym ilościowe materiały promocyjne. Co istotne, nie finansuje jednak żadnych działań. O wsparcie finansowe organizatorzy muszą zadbać sami, np. aplikując o środki w ramach konkursów ogłaszanych przez wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Istnieje też możliwość pozyskania dofinansowania z samorządów, które coraz aktywniej włączają się we współorganizację wydarzeń promujących działania proekologiczne.

Lubelski „Spacer żywiołów”

W bieżącym roku już po raz trzeci odbyła się w Lublinie trzecia edycja Zielonego Tygodnia – tym razem pod hasłem „Spacer żywiołów – woda, ziemia, powietrze”. Tegoroczne wydarzenie, zgodnie z sugestią Komisji Europejskiej, dotyczyło promocji idei wieloletniej unijnej strategii ekologicznej, znanej jako Europejski Zielony Ład (ang. EU Green Deal).

Europejski Zielony Ład to plan zrównoważonego rozwoju UE na rzecz oszczędzania zasobów naturalnych oraz prowadzenia polityki neutralnej dla klimatu Europy do 2050 roku. Jest to jeden z priorytetów Komisji Europejskiej w obecnej perspektywie finansowej 2021-2027.

WAŻNE!

W ramach lubelskiego wydarzenia odbyły się nie tylko spacery dla mieszkańców miasta. W programie znalazły się także wycieczki rowerowe po zielonych obszarach zlokalizowanych w centrum Lublina. Zorganizowane zostały pokazy filmowe o tematyce ochrony środowiska, warsztaty, spotkania i konkursy dla uczniów szkół podstawowych. Była też konferencja naukowa z udziałem specjalistów – ekspertów zajmujących się na co dzień ochroną środowiska w uczelniach wyższych i samorządzie lokalnym. Wydarzenie

sfinansowane zostało ze środków samorządu oraz z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie, z którego można było otrzymać nawet do 150 tys. zł na realizację działań w ramach Zielonego Tygodnia.

Dotacje w ramach Programu Regionalnego Wsparcia Edukacji Ekologicznej

Każdy wojewódzki fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej organizuje nabory konkursowe dotyczące inicjatyw na rzecz upowszechniania wydarzeń promujących ekologię.

WAŻNE! Dotacje można pozyskać m.in. na przedsięwzięcia ukierunkowane na:

- podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej,
- upowszechnianie wiedzy,
- aktywizację społeczną,
- budowanie społeczeństwa obywatelskiego,
- kształtowanie postaw proekologicznych społeczeństwa (w tym dzieci i młodzieży) w zakresie tematyki: przeciwdziałania emisjom, odnawialnych źródeł energii i niskoemisyjnego transportu, zrównoważonego rozwoju, ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Źródło: <https://www.gov.pl/web/nfosisgw/program-regionalnego-wsparcia-edukacji-ekologicznej>

Wnioskodawcami są m.in. samorządy, stowarzyszenia, fundacje, uczelnie wyższe, parki narodowe i muzea. Dofinansowanie może wynieść do 90 proc. kosztów kwalifikowanych planowanego przedsięwzięcia, a w przypadku gmin, gdzie co najmniej 10 proc. powierzchni stanowi teren parku narodowego – nawet do 95 proc.

Przykładowe inicjatywy, na jakie można otrzymać środki, to:

- warsztaty i szkolenia (również w formie zdalnej),
- konferencje,
- produkcja filmu lub spotu.

Dotacje mogą być przeznaczone również m.in. na sfinansowanie:

- infrastruktury terenowej służącej edukacji ekologicznej,
- modernizacji ośrodków edukacji ekologicznej (pod warunkiem realizacji konkretnego programu edukacyjnego),
- wyposażenia, o ile jest ono związane z realizacją działań edukacyjnych.

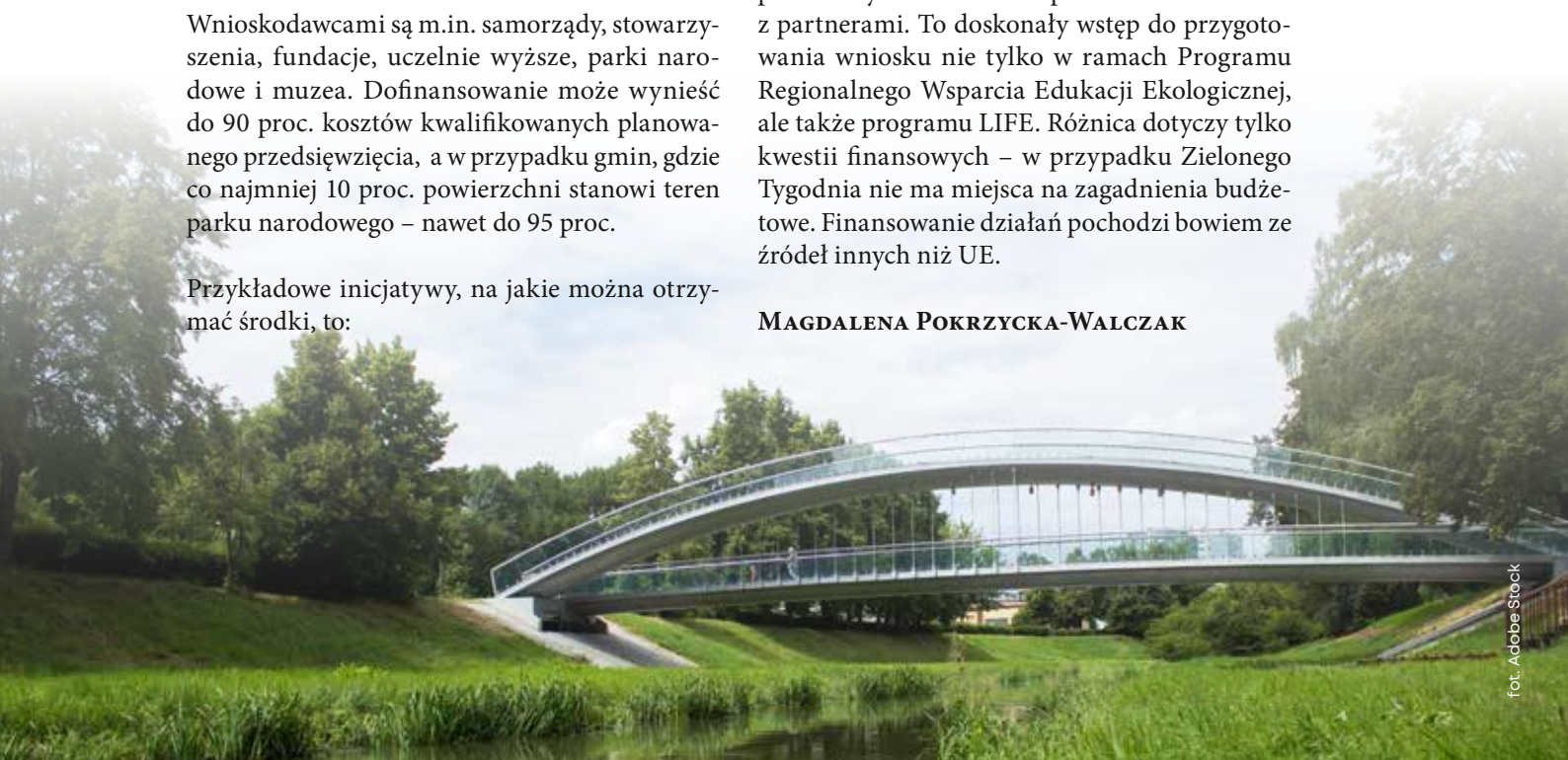
Wsparcie finansowe z wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej umożliwia realizację działań zaplanowanych w ramach europejskiego Zielonego Tygodnia. Konieczne jest wtedy opisanie we wniosku o dofinansowanie nie tylko propozycji przedsięwzięć edukacyjnych, lecz również odniesienie się do idei Zielonego Tygodnia. Komisja Europejska docenia bowiem fakt upowszechniania informacji o swojej inicjatywie.

Podobnie warto postąpić, aplikując do innych unijnych konkursów dotyczących ochrony środowiska i dostosowania do zmian klimatu, np. w programie LIFE.

Podobne procedury aplikowania

Złożenie aplikacji do udziału w Zielonym Tygodniu nie jest skomplikowane. Wymaga opisanie planowanych działań oraz przedstawienia umów z partnerami. To doskonały wstęp do przygotowania wniosku nie tylko w ramach Programu Regionalnego Wsparcia Edukacji Ekologicznej, ale także programu LIFE. Różnica dotyczy tylko kwestii finansowych – w przypadku Zielonego Tygodnia nie ma miejsca na zagadnienia budżetowe. Finansowanie działań pochodzi bowiem ze źródeł innych niż UE.

MAGDALENA POKRZYCKA-WALCZAK

fot. Adobe Stock

Fundusze Europejskie na termomodernizację

W ubiegłych latach samorządy zrealizowały projekty termomodernizacyjne, sfinansowane przy udziale Funduszy Europejskich, warte miliardy złotych. W obecnej perspektywie unijnej będzie ich zapewne jeszcze więcej. Po pierwsze, sytuacja na rynku energii zachęca do inwestycji skutkujących oszczędnościami w tym zakresie. Po drugie, obecna perspektywa ma skupiać się m.in. właśnie na projektach tego typu.

W 2019 roku Najwyższa Izba Kontroli (NIK) sprawdziła efekty termomodernizacji przeprowadzonej w budynkach spółdzielni mieszkaniowych. Okazało się, że rezultaty są, ale nie tak spektakularne, jak zakładano. W wyniku kontroli okazało się bowiem, że obniżenie zużycia energii było o 42 proc. niższe od zaplanowanego w audytach energetycznych. We wnioskach pokontrolnych NIK zarekomendowała podmiotom wypłacającym

środki (w tym przypadku były to wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz Bank Gospodarstwa Krajowego), jako dobrą praktykę, przeprowadzenie kampanii informacyjnej wśród użytkowników ogrzewanych lokali w celu zmiany ich nawyków¹.

Z kolei w raporcie warszawskiego *think tanku* WiseEuropa z 2020 roku² jego autorzy wskazali,

¹ Źródło: <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-termomodernizacji.html>.

² Raport jest dostępny tutaj: <https://wise-europa.eu/wp-content/uploads/2020/12/Renowacja.-Panorama-niskoemisyjnych-inwestycji-w-sektorze-budynk%C3%B3w.pdf>.

że w latach 2014-2019 najwięcej środków na inwestycje w niskoemisyjne technologie wydały samorządy (43 proc., czyli ok. 10 mld zł). W najbliższych latach – biorąc pod uwagę aktualną sytuację na rynku energii – kwota ta może być wielokrotnie wyższa, tym bardziej że w obecnej perspektywie unijnej na lata 2021-2027 funduszy na tego typu działania będzie jeszcze więcej. „Polska w najbliższych latach będzie miała dostęp do bezprecedensowych środków na termomodernizację budynków, jednak dotychczas ograniczony proces monitorowania przepływów finansowych w tym obszarze niesie ze sobą ryzyko niepełnego lub nieefektywnego ich wykorzystania” – zwracają uwagę w raporcie jego autorzy Karolina Marszał, Aleksander Śniegocki oraz Zofia Wetmańska.

Poprosiliśmy urzędy wszystkich miast wojewódzkich o wskazanie – ich zdaniem – najważniejszej inwestycji w termomodernizację, ukończonych w ostatnich latach bądź w trakcie realizacji dzięki wsparciu z Funduszy Europejskich. Prezentujemy projekty z tych miast, które odpowiedziały na nasze zapytanie.

Mniejsze zużycie energii w krakowskich szkołach

Krakowscy urzędnicy są szczególnie dumni z realizacji projektu pt. „**Termomodernizacja budynków oświatowych w Gminie Miejskiej Kraków**”. Było to jedno z najdroższych przedsięwzięć w dziedzinie oświaty w Krakowie, wdrażanych przy wsparciu Funduszy Europejskich (Poddziałanie 4.3.1 Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020). Całkowita wartość projektu wyniosła ok. 27,7 mln zł, z czego wkład UE to ok. 12,6 mln zł. W ramach inwestycji przeprowadzono termomodernizację 27 budynków oświatowych. Mimo że znajdowały się one w ogólnie dobrym stanie technicznym, istniała potrzeba zmniejszenia wydatków na eksploatację, w szczególności na pokrycie kosztów ogrzewania. Koszty były wysokie z uwagi na niewystarczającą izolację przegród budynków oraz nieszczelną stolarkę okienną i drzwiową. Znaczne straty ciepła powodowały niską sprawność instalacji grzewczych. Do modernizacji wybrano budynki o najwyższych kosztach ogrzewania. Realizacja projektu przyczyniła się do obniżenia niskiej emisji, co w sytuacji Krakowa ma bardzo istotne znaczenie. Uzyskano redukcję emisji CO₂ o 32,90 proc., redukcję emisji

pyłów PM10 i PM2,5 o 44,65 proc. oraz zmniejszenie zapotrzebowania na energię końcową dla budynków o 44,35 proc.

„Biorąc pod uwagę aktualną sytuację na rynku energii, wzrastające koszty utrzymania obiektów gminnych oraz bezpośrednie ryzyko braków energii, kwestie termomodernizacji oraz alternatywnych/odnawialnych źródeł energii stają się tematem kluczowym z punktu widzenia zarządzania miastem. Choć dzięki termomodernizacji udaje się znacznie zmniejszyć zapotrzebowanie na energię w budynkach, co bezpośrednio przekłada się na koszty ich utrzymania, to jednak bez finansowania zewnętrznego samorządy same nie udźwigną kosztów inwestycyjnych w tym zakresie” – tłumaczy Jacek Majchrowski, prezydent Krakowa.

Termomodernizacja dla niepełnosprawnych w Olsztynie

Obiektem, którego termomodernizacja miała szczególne znaczenie dla Olsztyna, jest budynek Warsztatów Terapii Zajęciowej przy ul. Bałtyckiej. W zabytkowym, ponad stuletnim obiekcie swoje miejsce ma ok. 80 osób z różnymi niepełnosprawnościami. Korzystają m.in. z 13 specjalistycznych pracowni – np. plastycznej, krawieckiej, obróbki metalu, komputerowej. To także pomieszczenia terapeutyczne i rehabilitacyjne.

Aby realizowane zadanie było jak najbardziej kompleksowe i użyteczne, złożyły się na nie cztery różne projekty, dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko Mazurskiego na lata 2014-2020:

- „**Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej na terenie Miasta Olsztyna**”;
- „**Przebudowa budynku przy ulicy Bałtyckiej 45 w Olsztynie na rzecz aktywizacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami**”;
- „**Adaptacja zabytkowego budynku Warsztatów Terapii Zajęciowej na pracownię terapeutyczne i mieszkania funkcyjne**”;
- „**Odbudowa skrzydła południowego budynku przy ul. Bałtyckiej 45 w Olsztynie z przeznaczeniem na Warsztaty Terapii Zajęciowej**”.

Cała modernizacja kosztowała 10 mln zł, z czego wkład UE wyniósł 7 mln zł. Prace dotyczyły przebudowy i termomodernizacji obiektu, adaptacji

fot. M. Kierul

jego zabytkowej części na potrzeby pracowni i mieszkań oraz dobudowy południowego skrzydła. Prace obejmowały modernizację instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej. Poza tym zostały ocieplone dach i ściany, wymieniono stolarkę okienną oraz drzwiową, ocieplono podłogi i ściany przy gruncie. Ważnym elementem był montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła.

„Inwestowanie w termomodernizację obiektów publicznych jest dla nas jednym z najważniejszych zadań. Istotne jest bowiem z jednej strony zadbanie o naturalne środowisko, z drugiej zaś, wobec obecnej sytuacji na rynku energii elektrycznej czy ciepłej, ma to zasadnicze znaczenie dla budżetu samorządu” – wskazuje Piotr Grzymowicz, prezydent Olsztyna.

Ciepłej w lubelskich szkołach

„W ciągu ostatnich 10 lat miasto przeprowadziło termomodernizację około 70 obiektów, w tym szkół, przedszkoli, domów pomocy społecznej i specjalnych ośrodków wychowawczych. W planach są kolejne inwestycje. Realizacja termomodernizacji miejskich budynków pozwala nie tylko na poprawę warunków ich użytkowników, ale także na duże oszczędności w zakresie zużycia energii. Jest to szczególnie istotne dzisiaj, kiedy mamy do czynienia z drastycznymi podwyżkami cen tego towaru” – mówi Artur Szymczyk, zastępca prezydenta miasta Lublina ds. inwestycji i rozwoju.

Jednym z kluczowych przedsięwzięć, które uzyskało wsparcie z Funduszy Europejskich i realizowane było w ostatnim czasie w tym mieście, jest projekt „Termomodernizacja sześciu obiektów użyteczności publicznej w Lublinie”. Był on

fot. M. Kierul

wdrażany w latach 2015-2021, a jego całkowita wartość wyniosła blisko 21,2 mln zł, z czego 8,4 mln zł stanowiło dofinansowanie z Unii Europejskiej.

Inwestycja obejmowała prace termomodernizacyjne w budynkach Szkół Podstawowych nr 18, 20, 26, 33 oraz III Liceum Ogólnokształcącego i bursy przy Zespole Szkół Transportowo-Komunikacyjnych w Lublinie. Przeprowadzone w ramach projektu prace polegały przede wszystkim na dociepleniu ścian zewnętrznych i fundamentów, wymianie stolarki okiennej oraz wykonaniu nowej elewacji. Ponadto m.in. docieplono stropodachy, wyremontowano pokrycie dachów, wymieniono instalację c.o. i c.w., przebudowano wymiennikownię ciepła i przeprowadzono regulację węzłów cieplnych, a także wykonano montaż instalacji fotowoltaicznych i odgromowych oraz instalację oświetlenia zewnętrznego. Budynki zostały również zaadaptowane do obowiązujących przepisów przeciwpożarowych, a także dostosowano je do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, m.in. przebudowano wejścia, schody i dojścia, zbudowano pochylnie dla osób z niepełnosprawnością ruchową oraz wymieniono balustrady.

Nie tylko termomodernizacja w Bydgoszczy

Przed trzema laty samorządowcy z Bydgoszczy zakończyli termomodernizację Pałacu Młodzieży. Dzięki tej inwestycji obiekt nie tylko został kompleksowo ocieplony, ale też zyskał nową estetyczną elewację w odcieniach bieli i szarości.

„Termomodernizacje, które realizujemy na terenie miasta, zawsze łączymy z inwestycjami w odnawialne źródła energii. Ze względu na rządowe cięcia w finansowaniu samorządów oraz

drastyczne podwyżki cen energii ta grupa zadań nabiera wyjątkowej wagi. Unijne fundusze pomogły zrealizować już 28 takich inicjatyw. Aktualnie modernizujemy kolejne 6 obiektów (szkół i przedszkoli)” – mówi zastępca prezydenta Bydgoszczy Michał Sztybel.

Wewnątrz budynku wymieniona została wentylacja, klimatyzacja oraz technologia uzdatniania wody basenowej. Korzystając z okazji, jaką jest kompleksowa termomodernizacja obiektu, przeprowadzono także remont sali kinowo-teatralnej i sali sportowej. Pomieszczenia zyskały na estetyce, a cały obiekt gwarantuje jeszcze wyższy poziom bezpieczeństwa.

Dużo działań wykonano w części basenowej. Zakres zadania został znacznie rozszerzony w toku realizacji prac. Dzięki temu pływalnia spełnia wszystkie aktualne normy i gwarantuje komfort oraz bezpieczeństwo. W praktyce nie różni się od nowych obiektów tego typu.

Zadanie zostało sfinansowane w głównej mierze ze środków miasta. Koszt inwestycji wyniósł ponad 17 mln zł. Na realizację tej inwestycji miasto dostało wysokie wsparcie unijne na rzecz projektu „**Termomodernizacja Pałacu Młodzieży w Bydgoszczy**” w Działaniu 3.5 Efektywność energetyczna i gospodarka niskiemisyjna, Poddziałaniu 3.5.1 Efektywność energetyczna w sektorze publicznym i mieszkaniowym w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 w wysokości 6,3 mln zł.

fot. Urząd Miasta Bydgoszczy

Wielka termomodernizacja łódzkich szkół

Łódź zakończyła największy w historii projekt termomodernizacji szkół i przedszkoli. Ostatnie 22 budynki szkół i przedszkoli zostały w tym roku poddane termomodernizacji w ramach projektu „**Racjonalizacja zużycia energii – termomodernizacja obiektów edukacyjnych Łodzi**”, współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020. Koszt prac w 2020 roku wyniósł ponad 33,1 mln zł, przy czym dofinansowanie z UE stanowiło ponad 12 mln zł. „Projekt poprawia nie tylko komfort przedszkolaków, uczniów, wychowawców i nauczycieli oraz estetykę naszych szkół i przed-

fot. Urząd Miasta Łodzi

szkoli, ale również wpisuje się w politykę szerokich działań ekologicznych w ramach niskiej emisji, poprawiając jakość powietrza w Łodzi. W obecnej, trudnej i niepewnej sytuacji na rynku energetycznym oraz przy lawinowo rosnących cenach energii i paliw termomodernizacja miejskich budynków generuje bardzo duże oszczędności dla budżetu miasta” – mówi prezydent Łodzi Hanna Zdanowska.

Projekt był realizowany przez łódzki samorząd w latach 2017-2020 i objął łącznie 70 budynków szkół i przedszkoli w 66 placówkach (w niektórych szkołach prace prowadzono w kilku budynkach). To największy tego rodzaju projekt inwestycyjny w placówkach edukacyjnych, jaki prowadziło miasto. Wcześniej, tj. od 2012 roku do połowy 2017 roku, w ramach innych, mniejszych przedsięwzięć, dofinansowanych z Funduszy Europejskich, udało się poddać termomodernizacji 77 budynków oświatowych.

Wielkie oszczędności w poznańskiej oświacie

„Poznań od lat stawia działania proekologiczne na pierwszym miejscu, a podniesienie jakości energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym realizuje poprzez wprowadzanie wielu projektów termomodernizacyjnych w mieście. W dobie kryzysu energetycznego, z jakim mamy do czynienia obecnie, znaczenie termomodernizacji to już nie tylko ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, ale także poważny czynnik ekonomiczny, który determinuje efektywniejsze zarządzanie energią” – mówi Mariusz Wiśniewski, zastępca prezydenta Poznania.

Krzysztof Wawron, zastępca dyrektora ds. projektów i funduszy europejskich Biura Koordynacji Projektów i Rewitalizacji Miasta w Urzędzie Miasta Poznania mianem jednego z najważniejszych określa projekt **„Termomodernizacja placówek oświatowych na terenie Miasta Poznania”**, zrealizowany w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020. Przedsięwzięcie obejmowało termomodernizację 8 poznańskich szkół: Szkoły Podstawowej nr 20, Szkoły Podstawowej nr 70, Szkoły Podstawowej nr 61, Szkoły Podstawowej nr 46, Szkoły Podstawowej nr 2, Zespołu Szkół

Specjalnych nr 105, Zespołu Szkół nr 2 oraz Zespołu Szkół Mechanicznych. W placówkach tych wykonano kompleksowe prace, w tym m.in. demontaż starych elementów, ocieplenie przegród zewnętrznych (w tym stropów, ścian, stropodachów i dachów), ocieplenie podłogi przy gruncie, modernizację i usprawnienie wentylacji naturalnej pomieszczeń, instalację i modernizację wentylacji mechanicznej z wysokim odzyskiem ciepła (w tym pompą ciepła w Zespole Szkół Mechanicznych), wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, modernizację instalacji centralnego ogrzewania oraz instalacji ciepłej wody użytkowej, a także wymianę na kotły gazowe nieefektywne i nieekologiczne źródła ciepła. Ponadto w sześciu obiektach wymieniono również oświetlenie wewnętrzne. Dzięki inwestycjom możliwe było zaoszczędzenie 18 646,26 GJ energii cieplnej oraz 291,02 MWh energii elektrycznej w ciągu roku.

Projekt parasolowy w Rzeszowie i okolicznych gminach

W perspektywie finansowej 2014-2020 Rzeszów wdrożył kilka inwestycji termomodernizacyjnych, dofinansowanych z Funduszy Europejskich. W 2021 roku rozpoczęto realizację projektu parasolowego pn. **„Wymiana źródeł ciepła na terenie ROF”** (przedsięwzięcie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego 2014-2020, Oś III Czysta energia, Działanie 3.3 Poprawa jakości powietrza, Poddziałanie 3.3.3 Realizacja planów niskoemisyjnych – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne), skierowanego bezpośrednio do mieszkańców. Celem przedsięwzięcia jest wymiana nieefektywnych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych na: nowoczesny kocioł gazowy, kocioł na pellet lub przyłączenie do miejskiej sieci ciepłowniczej. Ten partnerski projekt jest wdrażany przez Gminę Miasto Rzeszów i dziewięć okolicznych gmin. Do końca 2023 roku planowana jest modernizacja ponad 2800 źródeł ciepła (w tym ponad 1100 w Rzeszowie), a wartość przedsięwzięcia wynosi powyżej 50 mln zł, z czego dofinansowanie unijne stanowi ponad 38 mln zł. Ponad 15 mln zł to wartość inwestycji w Rzeszowie, w tym wsparcie z Funduszy Europejskich wynosi ponad 11 mln zł.

Kamienice w Katowicach odzyskują dawny blask

„Co roku przeznaczamy kilkadziesiąt milionów złotych na renowację i remonty miejskich budynków mieszkalnych. Środki zewnętrzne

fot. Adobe Stock

stanowią ogromne wsparcie dla miasta przy tego typu inwestycjach. Dzięki nim możemy poprawić komfort użytkowania miejskich lokali, a poprzez realizowaną przy okazji termomodernizację czy wymianę źródeł ogrzewania na bardziej ekologiczne – poprawiać efektywność energetyczną obiektów” – wskazuje Marcin Krupa, prezydent Katowic. „Dodatkowo dzięki wyremontowanym obiektom możemy bardzo często pokazywać turystom historię dynamicznie rozwijających się Katowic z przełomu XIX i XX w.” – dodaje M. Krupa.

Wzniesiona na początku XX w. kamienica przy ul. Gliwickiej 13 to właśnie taki „świadek historii” Katowic. Na pierwszym piętrze mieszkał w niej gen. dyw. Kazimierz Horoszkiewicz – od kwietnia 1922 roku dowódca 23 Dywizji Piechoty, która po plebiscycie zajęła przyznane Polsce tereny Górnego Śląska. Pod koniec grudnia 2021 roku Komunalny Zakład Gospodarki Mieszkaniowej zakończył gruntowny remont tego budynku wraz z oficyną. „Kamienica została przyłączona do sieci ciepłowniczej, wyremontowano klatkę schodową, przywrócono skrywane pod farbami polichromie oraz poddano renowacji elewację od frontu

fat. Komunalny Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Katowicach

i podwórza. Wymieniony został cały dach. Stolarstwo okienne i drzwiowe zostało odnowione lub wymienione. Przejazd bramowy łśni jak ponad 100 lat temu. Nad wykuszem błyszczy nowa kopuła z blachy tytanowo-cynkowej” – wylicza Marcin Gawlik, dyrektor Komunalnego Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej w Katowicach.

Renowacja kamienicy odbyła się w ramach projektu dofinansowanego z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, którego wartość to ponad 3 mln zł. Dofinansowanie z Funduszu Spójności wyniosło ok. 1,3 mln zł.

fot. Adobe Stock

Białystok chroni środowisko, modernizując szkoły

„W ciągu ostatnich 6 lat poddaliśmy termomodernizacji około 20 placówek oświatowych w toku realizowanych przez nas zadań inwestycyjnych. W ten sposób czynnie włączamy się w działania zmierzające do ochrony środowiska. Ważnym efektem dodatkowym – szczególnie w obecnych warunkach – jest wymierna korzyść finansowa, to znaczy niższe rachunki za ogrzewanie i za energię elektryczną” – mówi Tadeusz Truskolaski, prezydent Białegostoku.

Projekt „Poprawa efektywności energetycznej Zespołu Szkół Technicznych, ul. Stołeczna 21” został wdrożony w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 Oś Priorytetowa V Gospodarka niskoemisyjna, Działanie 5.3 Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej, Poddziałanie 5.3.1 Efektywność energetyczna w budynkach publicznych, w tym budownictwo komunalne. W ramach robót budowlanych wykonano m.in. izolację przeciwwilgociową i termiczną, wymieniono stolarkę okienną i drzwiową, zmodernizowano instalację centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej, a także wymieniono oprawy na energooszczędne.

Całkowity koszt zadania to około 5,5 mln zł, z czego na roboty budowlane przypada ponad 2,8 mln zł. Dofinansowanie z Funduszy Europejskich wynosi około 2,4 mln zł.

fot. Adam Ludwiczak

Termomodernizacja warszawskiego szpitala

„Wojna w Ukrainie przełożyła się na gwałtowny wzrost cen energii, który uderza w najbiedniejszych warszawiaków. Wielu z nich wciąż mieszka w słabo ocieplonych domach, ogrzewanych starymi piecami i paliwami niskiej jakości, które zwiększają zanieczyszczenie powietrza. Aby to zmienić, oferujemy dotacje na pompy ciepła i panele słoneczne. Ubóstwo energetyczne widać też w mieszkaniach komunalnych niepodłączonych do sieci ciepłowniczej. Ich lokatorzy zmuszeni są do korzystania z grzejników elektrycznych oraz płacenia wyższych rachunków. I to tutaj widzimy największe wyzwanie – szeroko zakrojoną i bardzo kosztowną termomodernizację budynków” – mówi Rafał Trzaskowski, prezydent m.st. Warszawy.

Oprócz projektu termomodernizacyjnego, skierowanego do oświaty, warszawscy urzędnicy wskazują również na obecnie wdrażane przedsięwzięcie pn. **„Termomodernizacja pawilonu nr 10 Szpitala Wolskiego SPZOZ w Warszawie wraz z montażem odnawialnych źródeł energii”**. Dofinansowane jest ono ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020. Inwestycja rozpoczęła się w 2020 roku i ma zostać ukończona w bieżącym roku. Łączny budżet projektu wyniesie ponad 7 mln zł, z czego wkład m.st. Warszawy to ok. 3 mln zł, a wartość unijnego dofinansowania – ok. 4 mln zł. Przedsięwzięcie obejmuje prace budowlane mające na celu termomodernizację Pawilonu nr 10 Szpitala Wolskiego. W budynku znajduje się Oddział Diennej Rehabilitacji Kardiologicznej i Oddział Rehabilitacji Neurologicznej wraz z zapleczem dydaktycznym.

Centrum Sportu i Rekreacji w Warce

Mimo że Warka nie jest miastem wojewódzkim, to warto wspomnieć o realizowanym tam obecnie ciekawym projekcie pn. **„Termomodernizacja Centrum Sportu i Rekreacji w Warce”**.

Centrum Sportu i Rekreacji w Warce stanowi największy obiekt sportowo-rekreacyjny w gminie. W kompleksie znajduje się m.in. hala sportowa, sale do ćwiczeń oraz imprez sportowych, liceum, biblioteka. Działalność prowadzą tu nieformalne kluby seniora, organizacje pozarządowe, w tym

kluby sportowe oraz liczne sekcje sportowe i rekreacyjne.

W ramach przedsięwzięcia wykonywane jest ocieplenie fundamentów i ścian, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, docieplenie stropodachu, montaż instalacji fotowoltaicznej, wymiana instalacji centralnego ogrzewania i oświetlenia oraz montaż instalacji wentylacji hali sportowej. Przy obecnych cenach energii inwestycja ta przyniesie jeszcze większe oszczędności niż planowano. Wynikają one będą ze zmniejszenia zużycia energii dzięki modernizacji ocieplenia oraz instalacji wewnętrznych, a także zmianie źródła ciepła poprzez podłączenie do miejskiej sieci ciepłowniczej czy produkcję części energii za pomocą paneli fotowoltaicznych. Powierzchnia użytkowa poddana termomodernizacji to ok. 8300 m².

Projekt ten był długo wyczekiwany, bo ze względu na znaczne koszty aż do tej pory przekraczał możliwości budżetowe gminy. Jego realizacja była możliwa dzięki wsparciu z Funduszy Europejskich, które wyniosło ponad 2,5 mln zł, przy całkowitej wartości inwestycji w wysokości ponad 5,4 mln zł.

Jak pokazują opisane w artykule projekty, zrealizowane przez samorządy, skala inwestycji termomodernizacyjnych jest ogromna – to w wielu przypadkach wielomilionowe przedsięwzięcia. Cieszy też, że oprócz samej termomodernizacji budynki zyskują nowy blask, a także funkcjonalności, dzięki czemu samorządy poszerzają swoją ofertę dla mieszkańców.

DOMINIK KRZYSZTOFOWICZ

Szybkie reagowanie kluczem do ochrony lasów

„Statystyki wykazują, że aż 99 proc. pożarów w lasach wywołuje człowiek. Niemniej jednak skutki zmian klimatu, takie jak dłuższe okresy bez opadów czy niedobory wody, zwiększają ryzyko wystąpienia i rozprzestrzenienia się pożaru także w lesie” – wyjaśnia Anna Krasoń.

Wydaje się, że latem pożary w lasach bywają częstsze. Czy na pewno? Działania, które podejmują Lasy Państwowe w ramach unijnego projektu „Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów”, finansowanego z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, przedstawia Anna Krasoń z Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych.

Jak projekt przełożył się na liczbę powiadomień o możliwych pożarach czy na liczbę interwencji pożarowych na obszarach podlegających Lasom Państwowym w ostatnich latach?

Sezon urlopowy nie jest szczytem „sezonu palności” lasów. Wczesną wiosną, gdy na drzewach nie ma jeszcze nowych liści, docierające do dna lasu promienie słoneczne bardzo szybko przesuszają zeszłoroczną roślinność, zwiększając ryzyko wystąpienia pożaru. W naszych warunkach najbardziej „palnym” jest czwarty miesiąc. W kwietniu powstaje aż 25 proc. wszystkich pożarów (na podstawie statystyki z danych wieloletnich), czyli tyle samo, ile w całym okresie urlopowym (lipiec-sierpień) z tą jednak różnicą, że w ciągu wakacji

z dymem idzie 10 proc. rocznej powierzchni spalonej, a w kwietniu aż 40 proc. (sic!).

Ze względu na wiele zmiennych (np. warunki pogodowe, skład gatunkowy lasów), które decydują o częstotliwości oraz intensywności pożarów, praktycznie niemożliwe jest precyzyjne zmierzenie, w jaki sposób zmieniała się liczba pożarów czy interwencji. Niektóre zmienne są też poza naszym wpływem. Natomiast sprawność systemu ochrony przeciwpożarowej w lasach jest tym czynnikiem, który możemy kształtować, dlatego warto to robić. Dzięki realizacji projektu mamy możliwość doposażyć oraz unowocześnić infrastrukturę, która jest niezbędna do właściwego zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów.

Nowe, zwykle wyższe od starszych obiektów, dostrzegalnie pożarowe pozwalają na objęcie obserwacją przeciwpożarową terenów do tej pory niemonitorowanych w ten sposób, co zwiększa ich bezpieczeństwo. Nowoczesny sprzęt, jak np. system automatycznego powiadamiania o wykrytym pożarze, znacząco ułatwia pracę obserwatora, zwłaszcza jeśli musi on przez kilkanaście godzin śledzić obraz np. z czterech różnych kamer. Zwiększenie zagęszczenia punktów obserwacji umożliwia dokładniejsze wskazanie miejsca pożaru oraz skraca czas przekazywania informacji o wykryciu ognia. Ochrona przeciwpożarowa to nie tylko prewencja, ale także szybkie reagowanie, dlatego czas ma tu kluczowe znaczenie.

Bardzo ważną inwestycją w projekcie był zakup kilkudziesięciu lekkich samochodów patrolowo-gaśniczych, które z większą łatwością poruszają się w lesie niż ciężkie wozy strażackie. Są to pojazdy w pełni wyposażone i przeznaczone do gaszenia małych pożarów w początkowej fazie, także dużo łatwiejsze w prowadzeniu po leśnych wertepach (przy zbiorniku wypełnionym ponad 400 l wody!). Większość nowych samochodów

fot. Jan Smarczewski/
Centrum
Koordynacji
Projektów
Środowiskowych

zastąpiła starsze, wysłużone auta. Zdarzały się też jednostkowe sytuacje, że wcześniej dane nadleśnictwo było w III KZPL (kategorii zagrożenia pożarowego lasu) i nie posiadało pojazdu, ale zmieniła się w nim sytuacja zagrożenia pożarami i zostało przesunięte do I lub II kategorii zagrożenia, więc taki pojazd okazał się bardzo potrzebny.

W których Regionalnych Dyrekcjach Lasów Państwowych (RDLP) wybudowano lub zmodernizowano najwięcej dostrzegalni przeciwpożarowych?

W RDLP w Katowicach 5 wybudowano i 14 zmodernizowano, w RDLP w Poznaniu 10 wybudowano i 5 zmodernizowano oraz w RDLP w Szczecinie 7 wybudowano i 3 zmodernizowano.

To są liczby według stanu realizacji projektu na lipiec bieżącego roku. Projekt potrwa do czerwca 2023 roku i docelowo nowych lub zmodernizowanych dostrzegalni będzie jeszcze więcej. Aktualnie rzeczowe zaangażowanie projektu wynosi 83 proc.

Gdzie trafiło najwięcej nowych samochodów patrolowo-gaśniczych?

Do RDLP w Zielonej Górze trafiło 17 samochodów patrolowo-gaśniczych, do RDLP w Szczecinie 14. Wszystkie zaplanowane w projekcie pojazdy (67 sztuk) zostały już zakupione i realizują swoje zadania w terenie.

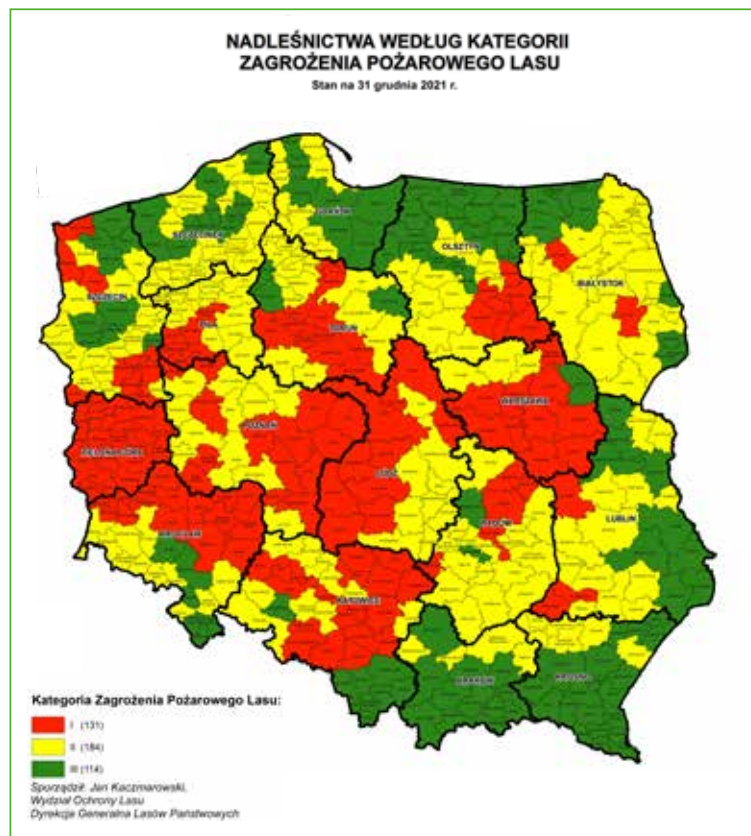
A gdzie wybudowano najwięcej nowych stacji meteorologicznych w ramach wspomnianego projektu?

W RDLP w Białymstoku zbudowano 4 z 12 stacji. Wszystkie zaplanowane stacje zostały już wykonane.

Które RDLP – a może jest Pani w stanie wymienić kilka nadleśnictw – najbardziej skorzystały, uczestnicząc w projekcie?

Kwotowo najbardziej skorzystały nadleśnictwa Bogdaniec, Głogów, Kobiór, Starachowice, gdyż to ich dotyczyło ponad 900 tys. zł wydatków kwalifikowalnych.

W RDLP w Katowicach wykonano 32 działania, w RDLP w Poznaniu 35, w RDLP w Radomiu 31, w RDLP w Szczecinie 46, a w RDLP w Toruniu 56. Liczby te odnoszą do naszych

wskaźników rzeczowych i oznaczają: wybudowane, przebudowane lub wyremontowane dostrzegalnie, a także zakup samochodów, sprzętu do lokalizacji pożarów, doposażenie punktów alarmowo-dyspozycyjnych oraz stacji meteo, które dostarczają informacje o aktualnych, lokalnych danych pogodowych.

Które tereny w kraju są najbardziej podatne na pożary z uwagi na wysokie temperatury i zmiany klimatyczne?

Czynniki klimatyczne stanowią część kryteriów klasyfikacji zagrożenia pożarowego lasów. Najbardziej narażone na pożary są nadleśnictwa zaliczone do I KZPL. Inne istotne czynniki, wpływające na zagrożenie pożarowe, to działalność człowieka (np. wypalanie traw, nieostrożne obchodzenie się z ogniem) oraz skład gatunkowy naszych lasów (przewaga podatniejszych na ogień drzew iglastych).

Statystyki wykazują, że aż 99 proc. pożarów w lasach wywołuje człowiek. Jednocześnie skutki zmian klimatu, takie jak dłuższe okresy bez opadów i niedobory wody, zwiększają ryzyko wystąpienia oraz rozprzestrzeniania się tych pożarów.

ELENI KRYŃSKA

Pomoc techniczna w starej i nowej perspektywie

Program Pomoc Techniczna 2014-2020 (POPT 2014-2020) jest jednym z krajowych programów współfinansowanych z Funduszy Europejskich na lata 2014-2020.

Wszystkie projekty wybierane są w trybie pozakonkursowym. Warto pamiętać, że ze względu na charakter przedsięwzięć lista beneficjentów POPT 2014-2020 jest ściśle określona. Oznacza to, że o dofinansowanie mogą ubiegać się jedynie instytucje, które są wskazane w Szczegółowym opisie osi priorytetowych POPT 2014-2020.

W POPT 2014-2020 wsparcie dla instytucji uczestniczących w systemie realizacji polityki spójności zostało zaplanowane poprzez działanie w następujących obszarach:

- zasoby ludzkie, wsparcie zatrudnienia, wsparcie stanowiska pracy;
- skuteczny i efektywny system realizacji polityki spójności;
- potencjał beneficjentów Funduszy Europejskich;
- informacja i promocja Funduszy Europejskich.

Podczas wdrożenia POPT 2014-2020 prowadziliśmy szkolenia dla urzędników i dla beneficjentów. Obecnie realizujemy szkolenia z zakresu przygotowania postępowania o udzielenie zamówienia publicznego.

i efektywność postępowań. Pozwala to uniknąć negatywnych konsekwencji kontroli udzielania zamówień publicznych. W trakcie szkoleń wskazywane są przykłady dobrych praktyk i rozwiązań umożliwiających prawidłowe oraz skuteczne przeprowadzenie postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, z omówieniem aktualnego stanu prawnego.

Szczegółowe informacje o najbliższych szkoleniach i zapisy prowadzone są przez stronę: <https://pzp-praktycznie.pl/>.

Realizowaliśmy też działania informacyjne, mające na celu promocję Funduszy Europejskich i prezentację osiągniętych efektów. Utworzyliśmy sieć Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich na terenie całego kraju oraz wspólny portal internetowy www.funduszeuropejskie.gov.pl.

W ramach programu wsparliśmy wszystkie instytucje zaangażowane we wdrażanie Funduszy Europejskich na poziomie centralnym, a także wybrane jednostki samorządowe oraz partnerów spoza administracji publicznej.

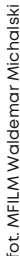
Jednym z pilotażowych działań sfinansowanych ze środków POPT 2014-2020, usprawniających obsługę i wdrażanie Funduszy Europejskich, była współpraca z urzędami marszałkowskimi w celu wsparcia jednostek samorządowych w opracowywaniu modelowych programów rewitalizacji.

Innym, wartościowym projektem, adresowanym do samorządów, był konkurs dotacji „HUMAN SMART CITIES. Inteligentne miasta współtworzone przez mieszkańców”, ogłoszony przez nas w 2017 roku. Konkurs skierowany był głównie do miast małych i średnich, w szczególności tracących swoje funkcje społeczno-gospodarcze (tym przysługiwała dodatkowa punktacja w ocenie). Wyłoniono w nim 24 projekty, które otrzymały wsparcie na łączną kwotę ponad 38 mln zł (ostatnie zakończą się w grudniu 2022 roku).

fot. Małgorzata Głowacka

Celem szkoleń z Prawa zamówień publicznych (Pzp) jest doskonalenie zawodowe uczestników, polegające na przekazaniu im wiedzy w zakresie wydatkowania środków publicznych zgodnie z ustawą Pzp. Szkolenia dają możliwość pogłębienia umiejętności praktycznych z zakresu zamówień publicznych w tych obszarach, które mają największy wpływ na sprawność

Prof. Szymon Niemczewski

Równoległe z szerokim wsparciem działań adresowanych do samorządów i lokalnych społeczności w ramach POPT 2014-2020 konsekwentnie rozwijaliśmy system monitorowania polityki spójności oraz doskonaliliśmy narzędzia i systemy, takie jak platforma STRATEG <https://strateg.stat.gov.pl/#/>. STRATEG jest publicznie dostępnym, aktualizowanym przynajmniej raz na kwartał, systemem, który zawiera obszerny zestaw mierników kluczowych dla monitorowania rozwoju na poziomie kraju, jak również na niższych szczeblach podziału terytorialnego.

Pamiętaliśmy też o inicjatywach służących poprawie jakości środowiska. Ze środków POPT 2014-2020 wsparliśmy działanie krajowej sieci „Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju” <https://sdr.gdos.gov.pl/SitePages/PartnerstwoDlaRozwoju.aspx>, która zajmuje się m.in. opracowywaniem wytycznych i metodologii dotyczących ochrony środowiska, a także wymianą informacji oraz korzystaniem z wiedzy państw członkowskich UE w celu wprowadzenia innowacyjnego podejścia do integracji aspektów środowiskowych w programach i przedsięwzięciach współfinansowanych z Funduszy Europejskich.

Większość projektów w POPT 2014-2020 ma charakter długofalowy. Jednym z przedsięwzięć o szczególnym znaczeniu dla rozwoju polityki spójności w przyszłości, zrealizowanych w latach 2014-2020, było uruchomienie Centralnego Systemu Teleinformatycznego, wspomagającego zarządzanie funduszami UE. System umożliwia nie tylko gromadzenie i prezentowanie szczegółowych informacji na temat wszystkich programów i projektów, ale również ich rozliczanie przez beneficjentów.

Podsumowując, Program Pomoc Techniczna 2014-2020 to niezbędne wsparcie dla realizacji polityki spójności i zarządzania Funduszami Europejskimi w Polsce.

Wartość środków przeznaczonych na realizację zadań w ramach POPT w latach 2014-2020 wyniosła 703 mln euro.

Łącznie wdrożono ponad 400 projektów zgłoszonych przez beneficjentów na szczeblu centralnym oraz ponad 1000 projektów na poziomie regionalnym i lokalnym przy współpracy z urzędami marszałkowskimi i władzami samorządowymi.

Kontynuacją Programu Pomoc Techniczna 2014-2020 jest program Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027 (PT FE 2021-2027).

Celem programu jest zapewnienie skutecznego systemu realizacji polityki spójności w latach 2021-2027. Chodzi o utrzymanie ciągłości funkcjonowania instytucji odpowiedzialnych za wykorzystanie Funduszy Europejskich, przygotowanie odpowiedniego systemu edukacji i informacji dla beneficjentów oraz bardziej kompleksową koordynację pomiędzy poszczególnymi funduszami oraz programami krajowymi i regionalnymi.

W nowym programie po raz pierwszy w rozliczeniach z beneficjentami będą stosowane koszty uproszczone w postaci stawki ryczałtowej na pokrycie kosztów pośrednich. Takie rozwiązanie ma na celu dalsze ułatwienie realizacji projektów przez beneficjentów.

Do najważniejszych rozwiązań w PT FE 2021-2027 należą:

- upowszechnienie nowoczesnych metod zarządzania zasobami ludzkimi w administracji odpowiedzialnej za wdrażanie funduszy w perspektywie finansowej 2021-2027;
- stworzenie i utrzymanie odpowiednich warunków pracy dla urzędników wdrażających fundusze, które umożliwią realizację zadań wynikających z rozporządzeń unijnych;
- zwiększenie zdolności administracyjnych instytucji wdrażających fundusze,
- wsparcie działań koordynacyjnych i zarządczych na poziomie Umowy partnerstwa;
- zwiększenie potencjału beneficjentów m.in. poprzez działania szkoleniowe i eksperckie;
- wsparcie wdrożenia instrumentów rozwoju terytorialnego;
- rozwój i utrzymanie krajowego systemu informatycznego umożliwiającego aplikowanie i rozliczenie projektów finansowanych z funduszy unijnych;
- działania informacyjne, promocyjne i poprawiające widoczność Funduszy Europejskich w Polsce.

Rezultatem programu będzie wzmocnienie systemu zarządzania i wdrażania polityki spójności w latach 2021-2027 poprzez zapewnienie budżetu na jego finansowanie.

Program będzie finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Całkowita alokacja programu wynosi 550 mln euro.

W programie wyróżnione zostały 3 priorytety:

1. Skuteczne instytucje;
2. Skuteczni beneficjenci;
3. Skuteczna komunikacja.

Zarówno beneficjenci, jak i wnioskodawcy projektów współfinansowanych z PT FE 2021-2027 będą korzystać z systemu CST2021, tj. centralnego systemu teleinformatycznego, który wspiera realizację programów i projektów współfinansowanych z Funduszy Europejskich w latach 2021-2027. Jego celem jest wsparcie sprawnego zarządzania finansowego, monitorowania, kontroli, audytu i ewaluacji programów w nowej perspektywie finansowej.

CST2021 służy do:

- ewidencjonowania danych dotyczących programów wraz z wymaganymi wymiarami, w szczególności: celami, celami szczegółowymi, wskaźnikami, funduszami, kategoriami regionów, kodami rodzajów interwencji;
- obsługi wyboru projektów oraz ich rozliczania;
- obsługi kontroli projektów;
- gromadzenia danych dotyczących realizacji programów i ich raportowania;
- obsługi procesu weryfikacji, czy wydatki poniesione przez beneficjentów są prawidłowe i mogą zostać rozliczone/zrefundowane.

CST2021 składa się z wielu odrębnych aplikacji, które razem tworzą jeden spójny ekosystem. Dla wnioskodawców oraz beneficjentów najważniejszą aplikacją wchodzącą w skład CST2021 będzie aplikacja WOD2021, obsługująca wybór projektów do dofinansowania oraz SL2021 umożliwiająca składanie wniosków o płatność.

Więcej informacji o POPT 2014-2020 i PT FE 2021-2027 znajduje się pod linkiem:

<https://www.popt.gov.pl/>.

Departament Programów Pomocowych
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej
 tel.: 22 273 78 00
 e-mail: sekretariatDPT@mfi.gov.pl

fot. Adobe Stock

Innowacyjne samorządy

Projekty GovTech dotyczą sfery cyfrowych potrzeb technologicznych w zakresie organizacji, usług czy procesów. Jest to swoistego rodzaju projektowanie innowacji w celu dostosowania funkcjonowania urzędu do zmian zachodzących na rynku, zapewnienia usług na najwyższym poziomie oraz zwiększenia efektywności pracy samorządu. Rozwiązania te podnoszą jakość usług świadczonych obywatelom i znajdują zastosowanie na wielu polach działania administracji samorządowej.

”GovTech Inno_Lab powered by Unicorn Hub” to program odpowiadający na potrzeby samorządów i wyzwań, jakie przed nimi stoją. Program zakłada podniesienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego w zakresie wdrażania innowacyjnych rozwiązań cyfrowych.

Podniesienie kompetencji pracowników samorządowych

Samorządy rozwijają się na naszych oczach, dostarczając swoim mieszkańcom coraz to nowocześniejsze usługi w zakresie komunikacji zbiorowej, gospodarki odpadami czy obsługi spraw mieszkańców. Nie zawsze jednak mogą znaleźć wspólny kanał komunikacji z dostawcami nowoczesnych rozwiązań, czyli innowatorami. Naprzeciw temu problemowi wychodzi program ”GovTech Inno_Lab powered by Unicorn Hub”, który kładzie nacisk na rozwój kompetencji pracowników samorządów w obszarze tzw. zwinnego zarządzania projektami oraz pozyskiwania innowacyjnych rozwiązań za pomocą nowych trybów zamawiania usług przewidzianych w Prawie zamówień publicznych. Procedura dotycząca zamówień przewiduje dwa etapy konkursu. Są one poprzedzone wstępnymi konsultacjami rynkowymi.

W inicjatywie ”GovTech Inno_Lab powered by Unicorn Hub” mogą wziąć udział jednostki samorządu terytorialnego z całej Polski, które są otwarte na wdrażanie cyfrowych rozwiązań,

innowacyjnych narzędzi i modeli współpracy w kontekście wyzwań społeczno-gospodarczych.

Szkoleniami, warsztatami oraz mentoringiem zostaną objęci w ramach programu przede wszystkim pracownicy urzędów, w tym osoby decyzyjne (np. dyrektorzy wydziałów lub departamentów), a także pracownicy działów zamówień publicznych czy osoby odpowiedzialne za inwestycje lub realizowanie budżetu danej jednostki samorządowej.

Innowacyjny samorząd

Innowacyjny samorząd to taki, który poszukuje możliwości efektywniejszego działania. Rozwiązania cyfrowe niosą za sobą nie tylko wygodę i usprawnienie funkcjonowania urzędu oraz ułatwienie komunikacji z mieszkańcami, ale często również – oszczędności budżetowe.

”GovTech Inno_Lab powered by Unicorn Hub” zakłada wykorzystanie metodologii wspierających rozwój przedsięwzięć innowacyjnych, indywidualnie dostosowanych do specyficznych uwarunkowań i celów danego projektu jednostki samorządowej, jak również wsparcie procesu pozyskiwania innowatorów, z którymi można skonsultować pomysł wdrożenia rozwiązania cyfrowego.

Etapy programu

Realizacja programu składa się z kilku etapów.

Pierwszym z nich, którego czas przewidywany jest na cztery miesiące, jest diagnoza potrzeb technologicznych oraz ewentualna redefinicja wstępnych założeń projektu. Na tym etapie samorządy we współpracy z menedżerami innowacji formułują hipotezy dotyczące zdefiniowanego problemu, a następnie weryfikują go poprzez szerokie konsultacje w środowisku lokalnym. Badane są potrzeby mieszkańców lub innych odbiorców w kontekście planowanego rozwiązania, tak aby stanowiło ono odpowiedź na realne problemy.

Na kolejny etap, czyli wstępne konsultacje rynkowe, przewiduje się około dwóch miesięcy. W tym okresie wstępne rozwiązanie konsultowane jest z innowatorami, np. startupami oraz firmami technologicznymi. Ten etap pozwala zweryfikować realność rozwiązania, zidentyfikować ewentualne szczegóły techniczne oraz potencjalne ograniczenia, a także oszacować koszty wdrożenia.

Kolejny etap to ogłoszenie dwuetapowego konkursu, zgodnie z Prawem zamówień publicznych. Podczas tego konkursu innowatorzy mogą zgłosić swoje autorskie rozwiązania. Mają one w twórczy i nieoczywisty sposób odpowiadać na potrzeby grupy docelowej. Taki tryb postępowania nie ogranicza innowatorów i pozwala im zaprezentować kreatywne podejście do problemu.

Na każdym etapie programu przedstawiciele jednostki samorządowej współpracują z menedżerem innowacji oraz wyznaczonymi ekspertami z obszaru nowych technologii, IT/ICT, prawa zamówień publicznych oraz ochrony własności intelektualnej.

Dzieląc się doświadczeniem

Po 8-miesięcznej pracy zespołów samorządowych, wspieranych przez menedżera innowacji i zespół ekspertów, dana jednostka samorządu terytorialnego kończy program, a jej pracownicy posiadają nowe umiejętności i wiedzę, jak również mają nawiązane relacje biznesowe z innowatorami.

Za realizację programu odpowiada Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego "OIC Poland", która ma ponad 30-letnie doświadczenie w budowaniu współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i naukowym. Działa nie tylko na rynku polskim, ale także zagranicznym. Już dziś organizacja ta może się pochwalić m.in. „wyinkubowaniem” ponad 200 start-upów.

DOROTA BABSKA

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland”

ul. Gospodarcza 26, 20-213 Lublin

tel. +48 81 710 46 42

www.govtech.unicornhub.pl

facebook.com/GovtechbyUnicorn

linkedin.com/showcase/

govtech-inno-lab-powered-by-unicorn-hub

fot. Fundacja "OIC Poland"

Współpraca ponadnarodowa na rzecz ekologii

Inicjatywy proekologiczne często uzyskują wsparcie z Funduszy Europejskich. Było to również możliwe w Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020. W ramach Działania 4.3 Współpraca ponadnarodowa z pomocy mogli skorzystać wnioskodawcy, których projekt zakładał współpracę z partnerem lub partnerami zagranicznymi w celu wypracowania wspólnych rozwiązań, czego nie udało się zrobić w wyłącznie krajowej kooperacji.

Przykład takiego przedsięwzięcia stanowi projekt „Zaprojektowani na przyszłość”, który był realizowany od października 2019 do września 2021 roku przez Fundację „ECO” w partnerstwie z Galmet sp. z o.o. sp.k. oraz słowackim Eko Energy Projekt s.r.o. Całkowity jego budżet liczył prawie 1,2 mln zł, w tym unijne dofinansowanie wyniosło ok. 94 proc.

Grupę docelową stanowiły, jako użytkownicy wypracowywanego w projekcie rozwiązania, przedsiębiorstwa z branży odnawialnych źródeł energii OZE (60 podmiotów) oraz osoby fizyczne – pracownicy tych podmiotów (120 osób).

Celem projektu było lepsze dostosowanie podmiotów i kompetencji ich pracowników do wymagań wynikających ze zmian technologicznych (Przemysł 4.0).

Przemysł 4.0 to zbiorcze pojęcie oznaczające integrację inteligentnych maszyn, systemów oraz wprowadzanie zmian w procesach produkcyjnych mających na celu zwiększenie wydajności wytwarzania oraz wprowadzenie możliwości elastycznych zmian asortymentu. Przemysł 4.0 dotyczy nie tylko technologii, ale też nowych sposobów pracy i roli ludzi w przemyśle.

Źródło: <https://przemysl-40.pl/index.php/2017/03/22/czym-jest-przemysl-4-0/>

W toku współpracy ponadnarodowej został wypracowany i wdrożony interaktywny portal poświęcony branży OZE www.oze4future.pl, przeznaczony dla podmiotów funkcjonujących w branży energetycznej w Polsce. Portal stanowi platformę kontaktu, integracji i wymiany

doświadczeń pomiędzy firmami producenckimi, firmami instalatorskimi oraz podmiotami zajmującymi się sprzedażą urządzeń OZE.

Platforma www.oze4future.pl podzielona została na 13 modułów, zawierających funkcjonalności, mające na celu jak najlepsze odzwierciedlenie potrzeb użytkowników, stanowiących grupę docelową rozwiązania, tj. przedstawicieli sektorów produkcji, dystrybucji, montażu i serwisu urządzeń i systemów opartych na odnawialnych źródłach energii. Platforma www.oze4future.pl ma funkcję hybrydową, tj. składa się z dwóch części poświęconych publikacji treści i wymianie wiedzy przez użytkowników indywidualnych i instytucjonalnych.

Platforma zawiera moduły, takie jak: blog, forum, newsletter, FAQ, a także moduły umożliwiające publikację branżowych materiałów, jak np. baza wiedzy technicznej o urządzeniach OZE, akademii OZE, baza wiedzy naukowej i legislacyjnej OZE. Ważny moduł, którego celem było utworzenie i zintegrowanie partnerów branży OZE w Polsce, stanowią wizytówki podmiotów połączone z mapą kraju, zawierające dane tych podmiotów. Jest to obszar, w którym organizacje partnerskie mogą publikować także pliki graficzne, rekomendacje lub fotografie z realizacji. Podmioty mogą też wskazywać miejsce świadczenia usług na mapie kraju (pinezka). Każda osoba

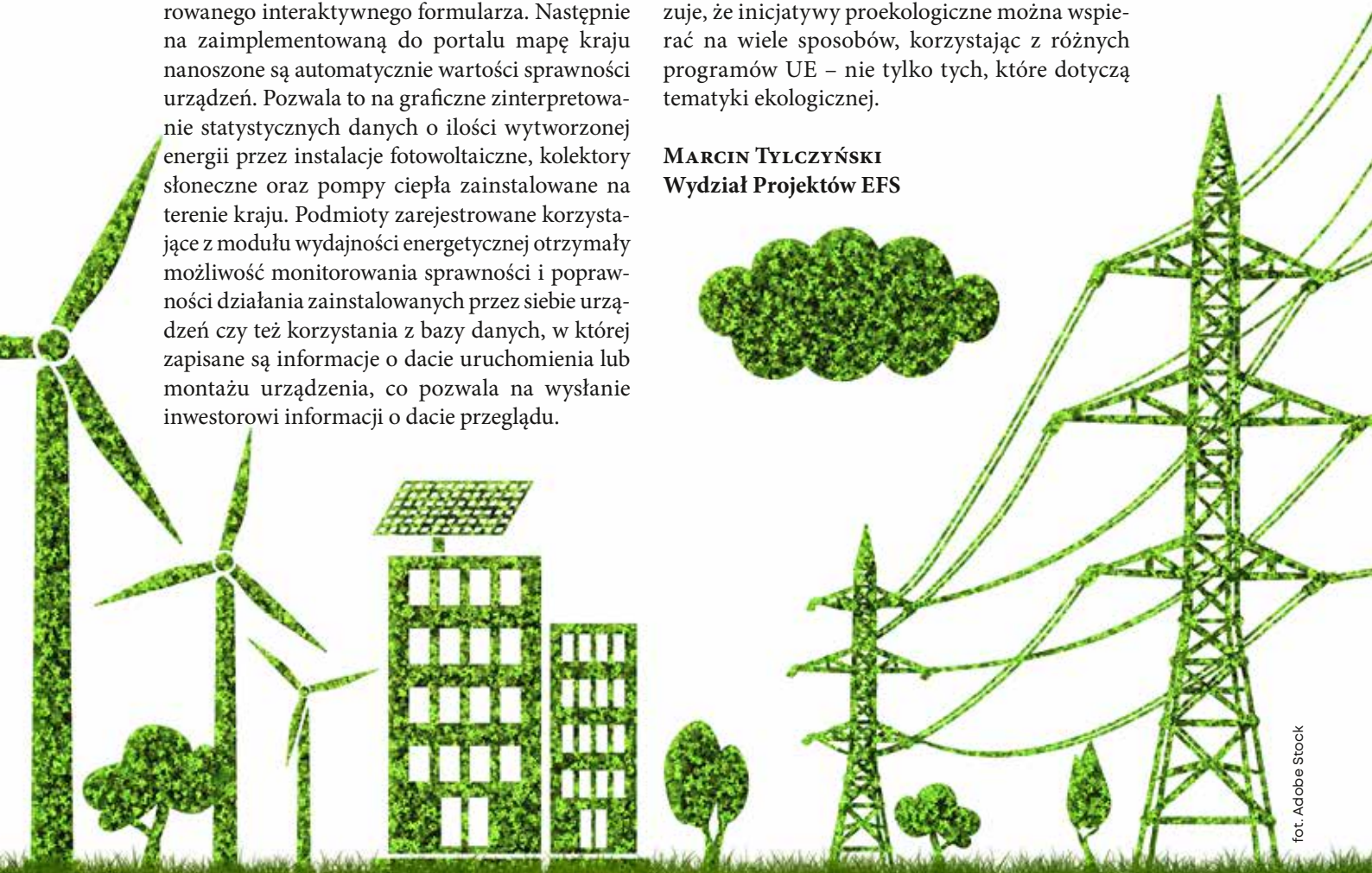
odwiedzająca portal ma możliwość przeglądania wizytówek organizacji, a dzięki wyszukiwaniu przez województwo i pełnioną rolę znacznie ułatwione zostało przeglądanie wszystkich wprowadzonych rekordów.

Elementami wyróżniającymi portal www.oze-4future.pl są funkcjonalności oparte na skomplikowanych i zaadaptowanych na jego potrzeby algorytmach, tj. moduł wydajności energetycznej czy uniwersalny, wielobranżowy konfigurator rozwiązań OZE. Celem twórców portalu www.oze-4future.pl było skoncentrowanie w jednym miejscu funkcjonalności umożliwiających zarazem publikację treści i wymianę wiedzy przez użytkowników indywidualnych i instytucjonalnych, a także użycie algorytmów umożliwiających przesyłanie danych i ich agregację. Funkcjonalności portalu pozwalają na bieżącą analizę sprawności urządzeń OZE z podziałem na regiony w korelacji z mapami pogodowymi. Służy temu moduł wydajności energetycznej. Jest to rozwiązanie wprost wynikające z idei Przemysłu 4.0, gdyż umożliwia zbieranie danych z urządzeń OZE (w tym kolektorów słonecznych, instalacji fotowoltaicznych czy pomp ciepła) w sposób automatyczny (telemetria) lub na podstawie danych wpisywanych przez użytkowników i instalatorów z wykorzystaniem skonfigurowanego interaktywnego formularza. Następnie na zaimplementowaną do portalu mapę kraju nanoszone są automatycznie wartości sprawności urządzeń. Pozwala to na graficzne zinterpretowanie statystycznych danych o ilości wytworzonej energii przez instalacje fotowoltaiczne, kolektory słoneczne oraz pompy ciepła zainstalowane na terenie kraju. Podmioty zarejestrowane korzystające z modułu wydajności energetycznej otrzymały możliwość monitorowania sprawności i poprawności działania zainstalowanych przez siebie urządzeń czy też korzystania z bazy danych, w której zapisane są informacje o dacie uruchomienia lub montażu urządzenia, co pozwala na wysłanie inwestorowi informacji o dacie przeglądu.

Portal został skonstruowany w taki sposób, aby móc pełnić funkcję ogólnopolskiej strony internetowej zrzeszającej środowisko branżystów pracujących z technologiami opartymi na odnawialnych źródłach energii. Podmioty uczestniczące w projekcie rozszerzały informacje o społeczności zgromadzonej na portalu poprzez uszczegółowienie własnych wizytówek. Jednocześnie stale wzrasta zainteresowanie uczestnictwem w funkcjonalnościach portalu ze strony podmiotów nieuczestniczących w projekcie, a reprezentujących branżę OZE w Polsce. Na portalu systematycznie publikowane są krótkie artykuły o tematyce szeroko pojmowanej energetyki odnawialnej. Portal wykorzystywany jest w codziennym funkcjonowaniu organizacji, które dodają do systemu nowe zestawy urządzeń OZE i poprzez funkcjonalności portalu śledzą ich sprawność. Funkcjonalności portalu (np. konfigurator rozwiązań OZE) polecane są przez organizacje partnerskie ich klientom indywidualnym. Klienci poprzez konfigurator rozwiązań OZE mogą zweryfikować zapotrzebowanie na zestawy OZE, dostają orientacyjną informację, czy np. należy podjąć decyzję o nawiązaniu kontaktu z danym producentem lub dystrybutorem.

Projekt „Zaprojektowani na przyszłość” pokazuje, że inicjatywy proekologiczne można wspierać na wiele sposobów, korzystając z różnych programów UE – nie tylko tych, które dotyczą tematyki ekologicznej.

MARCIN TYLCZYŃSKI
Wydział Projektów EFS

fot. KARR SA

29. Polsko-Niemiecko-Czeskie Forum Kooperacji Firm

„Ewolucja energetyczna – wyzwanie współczesnego świata” – to tytuł tegorocznego forum, organizowanego przez Karkonoską Agencję Rozwoju Regionalnego.

Z punktu widzenia budowania ekologicznych kompetencji regionu bardzo ważne jest ustalenie obecnego stanu rzeczy w zakresie świadomości ekologicznej, podejmowanych działań oraz rozwiązań wykorzystywanych w przedsiębiorstwach.

Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego przeprowadziła badania przy współpracy z Uniwersytetem Ekonomicznym we Wrocławiu, związane z poziomem efektywności energetycznej w Euroregionie Nysa i wskazała na brak jej pomiaru u 2/3 respondentów. Badania dały istotny sygnał dla agencji, by bardziej aktywnie podjąć działania na rzecz podnoszenia świadomości, informowania i wspierania gospodarki regionu w dążeniu do poprawy efektywności energetycznej. Przyczyni się to bezpośrednio do zmniejszenia zapotrzebowania na energię w małych i średnich przedsiębiorstwach, co z kolei ograniczy zużycie energii w kontekście globalnego kryzysu energetycznego.

Odpowiednia strategia efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach – w ocenie Huberta Papaja, prezesa KARR SA – przyczynia się m.in. do

zwiększenia możliwości produkcji za tę samą cenę oraz zużycia mniejszej ilości energii do ogrzewania, chłodzenia lub oświetlenia pomieszczeń. Zagadnienie efektywności energetycznej jest szczególnie ważne dla przedsiębiorców, którzy chcą obniżyć koszty eksploatacyjne w swojej firmie oraz dążą do zwiększenia zysków finansowych z prowadzonej działalności. Wymagania i standardy dotyczące efektywności energetycznej, zielonych łańcuchów dostaw, zachodnich kooperantów oraz inwestorów stale rosną. Poprawa efektywności energetycznej przedsiębiorstw podnosi ich konkurencyjność na rynku UE.

Obecna przebudowa rynku energii w celu zapewnienia bezpieczeństwa dostaw wymaga kreatywności i determinacji. Zdaniem Cezarego Przybylskiego Marszałka Województwa Dolnośląskiego forum to doskonała okazja do wymiany poglądów i opinii podczas zaplanowanych paneli dyskusyjnych. Przyszłościowe zagadnienia, jak np. podnoszenie efektywności energetycznej, powinny być omawiane w ramach wspólnych wydarzeń, podczas których

w jednym miejscu mogą się spotkać przedsiębiorcy, przedstawiciele samorządów oraz jednostek badawczo-rozwojowych.

Podczas 29. Polsko-Niemiecko-Czeskiego Forum Kooperacji Firm prelegenci z trzech krajów poruszą tematy związane z aktualnymi zmianami gospodarczymi i społecznymi, a także priorytetami bezpieczeństwa energetycznego w regionie.

Giełda kooperacyjna dla firm

Uczestnikom forum, którzy zapiszą się jako „firma”, zostanie udostępniona możliwość wyboru partnerów do rozmów poprzez internetowy system kojarzenia firm B2B. Na podstawie zgłoszeń zostanie wydany katalog firm w wersji elektronicznej.

Oto zasady dotyczące indywidualnego doboru partnerów do rozmów poprzez internetowy system kojarzenia firm B2B:

- aby wziąć udział w giełdzie kooperacyjnej, należy podczas rejestracji w polu „rodzaj uczestnika” wybrać pole „firma (udział w giełdzie kooperacyjnej)”;
- 2 listopada 2022 r. po zalogowaniu na stronie www.forumsystem.eu pojawi się zakładka „twoje spotkania”, gdzie będzie dostępna lista firm wraz z opisami;
- do 7 listopada 2022 r. będzie czas na wybór partnerów do rozmów;
- podczas rejestracji uczestnicy forum otrzymają indywidualne harmonogramy spotkań podczas giełdy kooperacyjnej (godzina, numer stolika, nazwa firmy);
- harmonogram będzie można również pobrać ze swojego konta;
- w przypadku nieotrzymania w określonym terminie powyższych informacji należy się pilnie skontaktować telefonicznie lub e-mailowo z organizatorem;
- spotkania trwają maksymalnie 15 min;
- uczestnicy mogą korzystać z usług tłumaczy;
- przedstawiciele firm są zobowiązani wziąć udział w spotkaniu, jeżeli inny przedsiębiorca wyrazi taką wolę.

Forum organizowane jest w ramach unijnego projektu „EnergyTransPolSax – wspólne odkrywanie nowych trendów w gospodarce energetycznej”, współfinansowanego z Programu Współpracy Interreg Polska-Saksonia 2014-2020, który ma na celu wzmocnienie współpracy gospodarczej na polsko-saksońskim pograniczu,

29. Polsko-Niemiecko-Czeskie Forum Kooperacji Firm 10 listopada 2022 roku, Hotel Gołębiowski, Karpacz

Zapraszamy mikro-, małych i średnich przedsiębiorców, którym zależy na nawiązaniu międzynarodowych kontaktów biznesowych. W szczególności zachęcamy do udziału przedstawicieli obszarów: IT, budowa maszyn, metal, automatyka, logistyka i transport, elektromobilność, budownictwo, jednostki badawczo-rozwojowe.

Zapisy trwają **od 1 września do 27 października 2022 roku**
na: www.forumsystem.eu

Udział w forum jest bezpłatny.

Program

- od 9:00 – rejestracja
- 10:00–12:00 – Energy Business Matchmaking (wydarzenie towarzyszące)
- 12:00–12:30 – przerwa kawowa
- 12:30–14:30 – 29. Polsko-Niemiecko-Czeskie Forum Kooperacji Firm
 - 12:30–12:50 – powitanie uczestników Forum
 - 12:50–13:30 – panel dyskusyjny „Pogranicze w obliczu aktualnych zmian gospodarczych i społecznych”
 - 13:30–14:10 – panel dyskusyjny „Podnoszenie efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach jako element strategii bezpieczeństwa energetycznego”
 - 14:10–14:30 – „Przykład w zakresie podnoszenia efektywności energetycznej w Regionie – Green Factory – bezemisyjna fabryka silników Mercedes-Benz w Jaworze”
- 14:30–15:30 – lunch i przerwa kawowa
- 15:30–18:30 – giełda kooperacji B2B
- 19:00 – kolacja

Forum jest tłumaczone symultanicznie w trzech językach: polskim, niemieckim i czeskim.

w szczególności w zakresie wyzwań w gospodarce energetycznej i związanych ze zmianą klimatu.

MARTA LIPNICKA
Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego SA

Polska-Saksonia wobec nowych wyzwań Europy

Nowe wyzwania, jakim musi stawić czoło Europa, są szczególnym doświadczeniem dla regionów przygranicznych. Współpraca pomiędzy sąsiadującymi ze sobą regionami po różnych stronach granicy, które nierzadko charakteryzuje odmienna kultura, gospodarka czy ład społeczny, wymaga od partnerów ogromnej wrażliwości i otwartości na zmieniające się potrzeby sąsiada, jak również problemy dotyczące wspólny obszar wsparcia. Pogranicze polsko-niemieckie może poszczycić się wieloma inicjatywami, których wymierne korzyści pozytywnie wpływają na cały region. Beneficjenci, biorący udział w Programie Współpracy Interreg Polska-Saksonia 2014-2020, zrealizowali łącznie ponad 60 projektów dofinansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Wspieranie instytucji regionu w budzeniu świadomości ekologicznej społeczeństwa w zakresie ochrony klimatu to jeden z celów współpracy transgranicznej. Kolejnym kluczowym zadaniem jest zapobieganie skutkom zachodzących zmian strukturalnych i demograficznych.

Zielone pogranicze

Na skutek wzrostu CO₂ w atmosferze dochodzi do znaczących zmian globalnego klimatu, a ochrona klimatu, środowiska oraz bioróżno-

rodności ma wysoki priorytet. Swoją współpracę na pograniczu polsko-saksońskim w dziedzinie ekologii podjęli m.in. partnerzy projektu „WIKT – Wsparcie działań na rzecz ochrony klimatu w regionie transgranicznym”. Działania projektowe oparte zostały na trzech blokach tematycznych: wiedzy, współpracy z gminami oraz kształtowaniu świadomości mieszkańców. W pierwszym bloku partnerzy opracowują m.in. mapy terenów sprzyjających retencji wód opadowych, ocenę bioróżnorodności oraz materiały do prowadzenia warsztatów dotyczących hydromorfologii i badań bioróżnorodności środowiska wodnego. Przygotowują również monografię na temat ochrony klimatu, pakiet zaleceń proklimatycznych dla gmin oraz broszurę o zjawiskach ekstremalnych. Zaplanowali także ankietę wśród mieszkańców obszaru wsparcia pod kątem wiedzy o tzw. zielono-błękitnej infrastrukturze. Drugi blok dotyczy współpracy z gminami. Partnerzy projektu przygotowują i upowszechniają deklarację „Przyjaciół klimatu” oraz przyznają tytuł „Gmina przyjazna klimatowi”. Organizują też szkolenia dla samorządów i organizacji pozarządowych w zakresie tworzenia zielono-niebieskiej infrastruktury. Ponadto zaplanowali debaty w gminach dla mieszkańców i młodzieży oraz warsztaty przyrodnicze dla szkół z zakładania ogrodów przyjaznych owadom. W trzecim

fot. Joanna Woźnicka/
Fundacja Ekologiczna
Zielona Akcja

bloku przeprowadzą liczne działania pokazowe, poprzez które chcą dotrzeć do jak najszerszego grona mieszkańców obszaru wsparcia. Zaplanowali m.in. zbieranie odpadów z lasów i zbiorników wodnych, zakładanie łąk kwietnych, rabat ziołowych, a także nasadzenia drzew. Przewidywana jest również organizacja wizyty studyjnej oraz opracowanie materiałów edukacyjno-informacyjnych (poradniki, broszura, gra, internetowa baza wiedzy).

Interreg dla młodych

Společnym następstwem zmian strukturalnych, występujących na pograniczu polsko-saksońskim, są głębokie przemiany demograficzne. Obszar ma wyraźną tendencję do wyludniania się. Znaczącym wyzwaniem w kolejnych latach i dziesięcioleciach będzie ograniczenie odpływu ludności w wieku produkcyjnym, motywowanego względami ekonomicznymi. Istotne jest zapewnienie młodym ludziom mieszkającym w regionie lepszych perspektyw rozwoju. Będzie to możliwe dzięki współpracy przedsiębiorców z przedstawicielami placówek badawczych i edukacyjnych, mającej na celu stworzenie oferty edukacyjnej dostosowanej do aktualnych wymagań rynkowych.

Takim właśnie wyzwaniom wyszli naprzeciw partnerzy dwóch edycji projektu „**TRAILS i TRAILS+ Mobilne Laboratoria Innowacyjności i Usług: rozwój i zwiększanie innowacyjności w Regionie Transgranicznym Polska-Saksonia**”. Od 2016 do 2018 roku realizatorzy pierwszej edycji przedsięwzięcia prowadzili warsztaty dla uczniów szkół różnego typu oraz przedsiębiorców w zakresie innowacyjnego myślenia i kreatywności. W tym celu stworzyli mobilne laboratoria – kontenery wyposażone w nowoczesny sprzęt, dzięki czemu młodzi ludzie mieli możliwość przygotować się do kształtowania własnej przyszłości w warunkach wysokich wymagań technologicznych. Sukces projektu zachęcił partnerów tej inicjatywy do wyruszenia z mobilnymi laboratoriami w kolejną podróż, która ma się zakończyć w 2022 roku. TRAILS+ oferuje nowatorskie i transgraniczne podejście do kształcenia, polegające na uzupełnieniu oferty edukacyjnej o takie obszary tematyczne, jak: innowacyjność, kreatywność, zrównoważony rozwój, przedsiębiorczość oraz tworzenie miejsc pracy przyszłości. Zaplanowano 150 warsztatów z udziałem 1400 osób dla 20 szkół. Miejsce przedsiębiorców zajęli tzw.

foto: Paul Glasser

multiplikatorzy, czyli osoby, które z uwagi na wykonywany zawód są przygotowane do dalszego przekazywania wiedzy nabytej w trakcie warsztatów, tj. nauczyciele, doradcy w zakresie przedsiębiorczości i kształtowania życia zawodowego, przewodniczący samorządu uczniowskiego, przedstawiciele lokalnych inicjatyw, zrzeszeń, stowarzyszeń oraz izb.

Edukacja w laboratoriach obejmuje sposoby systemowego przygotowywania nowych pomysłów na produkty i rodzaje działalności gospodarczej oraz realizację obiecujących pomysłów w formie prototypów. Na szczególne podkreślenie zasługują wydarzenia transgraniczne, w ramach których uczniowie z Polski i Niemiec wspólnie tworzą oraz testują nowatorskie pomysły na działalność gospodarczą w regionie. TRAILS+ jest projektem ważnym dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań, ponieważ tworzy kontakty pomiędzy lokalnymi placówkami edukacyjnymi i kreatorami innowacyjnych rozwiązań oraz wspiera bezpośrednią wymianę myśli i pomysłów pomiędzy młodymi ludźmi. Wraz z początkiem września 2022 roku laboratoria opuszczają wakacyjną bazę i wyruszają w kolejną trasę na spotkanie przede wszystkim z młodzieżą!

ANNA GIBEK
Wspólny Sekretariat
Polska-Saksonia
2014-2020

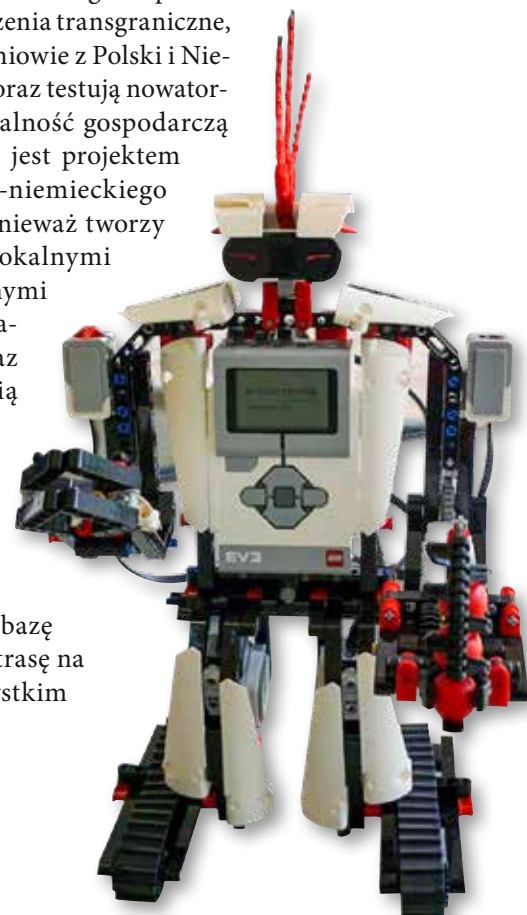

foto: Urząd Marszałkowski
 Województwa Dolnośląskiego

Fundusze Europejskie dla Bałtyku

Zielony Bałtyk, brak turystów i podupadające gminy agroturystyczne oraz zagospodarowanie odpadów komunalnych – to tylko niektóre problemy, z jakimi próbują mierzyć się uczestnicy projektów.

Letnie upały szkodzą nam na wiele sposobów: mogą prowadzić do odwodnienia organizmu, a nawet spowodować udar słoneczny. To najczęstsze zagrożenia, o których słyszymy w przestrzeni publicznej. Wysoka temperatura powietrza przekłada się również na jakość wody w akwenach.

Dużym problemem są sinice i glony, pojawiające się na skutek eutrofizacji wody. Proces eutrofizacji związany jest z wysokim stężeniem azotanów i fosforanów w zbiornikach wodnych. Te związki chemiczne są częstym elementem nawozów rolniczych. Powodują nadmierną obecność składników odżywczych, tzw. biogenów, które spływają rzekami do morza. Tak rozrastają się m.in. sinice. Działalność człowieka jest zatem bezpośrednią przyczyną tego, że coraz częściej zamiast korzystać z uroków Bałtyku, musimy zmieniać wakacyjne plany. Czy można temu zapobiec? Jak oczyścić morskie brzegi?

Pracownicy z Instytutu Budownictwa Wodnego Polskiej Akademii Nauk starali się znaleźć

odповідź na to pytanie, uczestnicząc w międzynarodowym projekcie „LiveLagoons – Wykorzystanie aktywnych barier w celu usuwania biogenów oraz lokalnej poprawy jakości wód lagun bałtyckich”. Jak działają wspomniane bariery? Sadzi się na nich specjalne gatunki roślin, które poprzez swoje korzenie oczyszczają wodę z biogenów. W ramach projektu testowano pływające wyspy, które zostały zbudowane na polskich wodach przybrzeżnych Morza Bałtyckiego, na Zalewie Szczecińskim po stronie niemieckiej oraz na Zalewie Kurońskim w Juodkrante, na Litwie. Pierwsze testy wypadły pomyślnie. Latem pływające wyspy były ozdobą przestrzeni, a jesienią roślinność została skoszona, co pozwoliło pozbyć się skumulowanych w niej biogenów.

Projekt trwał od sierpnia 2017 roku do grudnia 2021 roku. Instytucją wiodącą w przedsięwzięciu był Uniwersytet w Kłajpedzie, a pozostałymi partnerami – obok Instytutu Budownictwa Wodnego Polskiej Akademii Nauk – EUCC Unia Przybrzeżna Niemcy e.v. oraz litewski Park

fot. CPE

Narodowy Mierzei Kurońskiej. Całkowity budżet projektowy wyniósł ok. 1,1 mln euro, z czego ponad 980 tys. euro pochodziło z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Przykład zanieczyszczeń trafiających do Bałtyku pokazuje, jak ogromne znaczenie ma krążenie odpadów w przyrodzie, a także wskazuje na potrzebę ich zagospodarowania (zwłaszcza tych komunalnych). Tym tematem zajmowano się w ramach projektu „**Wasteman – Zintegrowane systemy zrównoważonej gospodarki odpadami zmniejszające zrzuty zanieczyszczeń na obszarze Południowego Bałtyku**” od lipca 2018 roku do czerwca bieżącego roku.

Instytut Maszyn Przepływowych im. Roberta Szewalskiego Polskiej Akademii Nauk, jako lider przedsięwzięcia, obrał za cel zagadnienie projektowania, budowy i eksploatacji maszyn oraz urządzeń z obszaru zagospodarowania odpadów. Przygotowanie nieczystości do kolejnej obróbki i uzyskiwanie z nich energii np. ciepłej jest kluczowe w tworzeniu gospodarki o obiegu zamkniętym.

W projekt zaangażowało się sześciu partnerów z trzech państw członkowskich: Danii, Polski, Litwy i czterech partnerów stowarzyszonych. Są to instytucje naukowo-badawcze (Instytut Maszyn Przepływowych Polskiej Akademii Nauk, Uniwersytet w Aalborgu), firmy gospodarki odpadami (Bofa i Ekodolina), a także gminy (Administracja Gminy Taurage, Gmina Nowa Karczma). Opracowanie konstrukcyjnych i technologicznych rozwiązań maszyn oraz urządzeń do przetwarzania odpadów, jak również instalacji do pozyskiwania i transportu biogazu, to tylko nieliczne z działań projektowych. Przeprowadzono też eksperymenty w zakresie wyznaczania mechanicznych parametrów obrabianych odpadów, co pozwoli w przyszłości projektować maszyny zdolne do przetwarzania różnego rodzaju odpadów komunalnych, które dziś bardzo trudno poddać recyklingowi. Całkowity budżet przedsięwzięcia wyniósł ok. 1,5 mln euro, z czego

ponad 1,2 mln euro stanowiły środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Projekty „LiveLagoons” i „Wasteman” zostały sfinansowane z Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Południowy Bałtyk 2014-2020.

Aktualnie są w przygotowaniu dwie kolejne inicjatywy. Mowa tu o projektach „**CO2.Red**” oraz „**LoCaGas**”.

Pierwszy z nich jest prowadzony przez duńską gminę Holbæk wraz z gminami Kalmar i Rumia, odpowiednio w Szwecji i Polsce. Skupiać się on będzie na zmniejszeniu emisji CO₂ w sektorze budowlanym oraz zmianie modelu biznesowego w branży budowlanej. Pomysłodawcom tej inicjatywy zależy na znalezieniu sposobów na zwiększenie popytu w zamówieniach publicznych na materiały pochodzące z recyklingu.

Przedsięwzięcie „LoCaGas” jest prowadzone przez Politechnikę Gdańską w partnerstwie z Baltic Energy Innovation Centre oraz Litewskim Instytutem Energetycznym. Cel tego projektu jest dwójaki: po pierwsze – produkcja zielonej energii elektrycznej i ciepła, a po drugie – ograniczenie emisji gazów cieplarnianych poprzez zmniejszenie samorzutnej emisji metanu ze składowisk oraz eliminację emisji metanu z różnego rodzaju gazów. Planowane jest opracowanie, przetestowanie i przeprowadzenie oceny trzech różnych technologii konwersji niskokalorycznych gazów, takich jak gaz wysypiskowy o niskiej zawartości metanu i gaz z uszlachetniania biogazu, do ekologicznej energii elektrycznej i ciepła.

Obie inicjatywy zostały dofinansowane z Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Południowy Bałtyk 2014-2020 w naborze dla projektów załączkowych. Działania tych przedsięwzięć mają na celu rozwinięcie pomysłów projektowych w ramach priorytetów nowej perspektywy 2021-2027.

ELENI KRYŃSKA

Czyste środowisko to zdrowe życie

fol. Urząd Miasta Kętrzyn

Problemy dotyczące gospodarki wodnej oraz brak podstawowej infrastruktury związanej z oczyszczaniem ścieków i wykorzystywaniem wody deszczowej skłoniły beneficjentów do realizacji projektów w programie dofinansowanym ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa.

Jednym z wielu przedsięwzięć na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego jest projekt mający na celu uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej kluczowych obszarów rolniczo-turystycznych w zlewni Pregoly i Pasłęki. W ramach prac we wsi Książnik w województwie warmińsko-mazurskim powstaje kanalizacja sanitarna (ponad 11 km) i sieć wodociągowa (ok. 16 km). Miejscowość położona jest w obszarze zlewni rzeki Pasłęki (gmina Miłakowo), która wpływa bezpośrednio do Zalewu Wiślanego. Nowoczesna infrastruktura kanalizacyjno-wodociągowa przyczyni się zatem do wyeliminowania powodowanych przez ścieki komunalne źródeł zanieczyszczeń naturalnych zbiorników wodnych. Gmina Miłakowo planuje również przeprowadzenie działań miękkich, mających na celu zwiększenie świadomości ekologicznej, takich jak warsztaty edukacyjne i konkursy. Z problemem związanym z niedostateczną infrastrukturą sanitarną zmagają się również gmina wiejska Rybno, usytuowana w województwie warmińsko-mazurskim. Niska jakość systemów kanalizacyjnych powoduje zanieczyszczenie wód gruntowych, podziemnych i powierzchniowych w obszarze zlewni rzeki Wisły, która łączy się z rzeką Szkarpawą, bezpośrednio wpływającą do Zalewu Wiślanego. W odpowiedzi na potrzebę eliminacji zanieczyszczenia ściekami komunalnymi naturalnych zbiorników wodnych w ramach projektu powstaje infrastruktura sanitarna. Prace budowlane obejmują przedłużenie

fol. Urząd Gminy i Miasta Miłakowo

kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy Rybno do miejscowości Dębień i Hartowiec o łącznej długości ponad 16 km. Przeprowadzone zostały również badania laboratoryjne dotyczące możliwości efektywnego gospodarowania osadami ściekowymi w małych komunalnych oczyszczalniach ścieków oraz wydano publikacje naukowe na temat kompostowania osadów ściekowych w układzie dwustopniowym oraz charakterystyki kompostu. Z opracowań mogą korzystać również inne gminy, które szukają innowacyjnych rozwiązań oraz chciałyby usprawnić system oczyszczania ścieków.

Kolejną inicjatywą, mającą na celu ograniczenie zanieczyszczenia środowiska, jest projekt dotyczący budowy i przebudowy infrastruktury ściekowej. Działania infrastrukturalne zostały przeprowadzone w miejscowości Jamielnik w gminie Nowe Miasto Lubawskie w województwie warmińsko-mazurskim i obejmowały budowę oczyszczalni ścieków oraz systemu kanalizacji sanitarnej o długości prawie 2,6 km.

fot. Urząd
Gminy Nowe
Miasto
Lubawskie

W ramach innego przedsięwzięcia wykonana została kanalizacja deszczowa oraz przeprowadzono remont infrastruktury drogowej wokół Jeziora Kętrzyńskiego w województwie warmińsko-mazurskim. Opracowano też dokumentację środowiskową – operaty wodnoprawne, które w przyszłości umożliwią rekultywację Jeziora Kętrzyńskiego. Aby zainteresować młodzież tematyką ekologiczną, w ramach projektu zorganizowano konkurs ekologiczny pn. „Dbajmy o nasze wody, bo to skarb przyrody”. Jego celem było zmotywowanie uczniów do działań mających na celu poprawę stanu środowiska,

w szczególności zbiorników wodnych, oraz zachęcenie do kreatywnego myślenia. Inicjatywa skierowana była do dzieci i młodzieży uczęszczających do szkół z terenu gminy miejskiej Kętrzyn. Łącznie w konkursie wzięło udział 71 osób. Laureaci otrzymali dyplomy oraz nagrody rzeczowe. Najlepsze prace zostały zaprezentowane w kalendarzu na 2022 rok.

Kolejny projekt związany z ochroną środowiska ma na celu poprawę gospodarki wodnej oraz zaopatrzenie w wodę większej liczby mieszkańców gminy Młynary w województwie warmińsko-mazurskim. Gmina Młynary opracowuje dokumentację techniczną dotyczącą przebudowy istniejącej stacji uzdatniania wody. W przyszłości poprawi to gospodarkę wodną na terenie gminy. W projekcie realizowany jest również szereg działań „miękkich” mających na celu podniesienie świadomości ekologicznej lokalnej społeczności.

Inicjatywa pn. „Rozwój infrastruktury na rzecz czystego środowiska naturalnego na obszarze transgranicznym” poprawi efektywność oczyszczania ścieków dzięki wyburzeniu przestarzałej infrastruktury i wybudowaniu w jej miejscu nowego obiektu, spełniającego najwyższe standardy technologiczne. Realizacja tego przedsięwzięcia nie tylko zwiększy przepustowość oraz efektywność oczyszczalni ścieków, ale również zmniejszy zanieczyszczenie wód gruntowych. Zakres projektu obejmuje likwidację istniejącej oczyszczalni ścieków i budowę nowej biologicznej oczyszczalni wraz z przepompownią ścieków w Ostaszewie w województwie pomorskim. Zaplanowane inwestycje zlokalizowane są w obszarze zlewni rzeki Wisły (w gminie Ostaszewo), która łączy się z rzeką Szkarpawą, bezpośrednio wpływającą do Zalewu Wiślanego. W związku z tym budowa nowoczesnej oczyszczalni ścieków przyczyni się do ograniczenia powodowanych przez ścieki komunalne źródeł zanieczyszczeń naturalnych zbiorników wodnych.

Powyżej przedstawione zostały tylko wybrane projekty spośród wielu służących ochronie środowiska i uzupełnianiu braków w podstawowej infrastrukturze związanej z oczyszczaniem ścieków. Realizowane przedsięwzięcia przyczyniają się do rozwoju regionów położonych w obszarach przygranicznych oraz poprawiają jakość życia mieszkańców tych terenów.

KATARZYNA GILEWICZ
Wspólny Sekretariat Techniczny

Skarby przyrody na polsko-słowackim pograniczu

foto. Urząd Miejski w Starym Sączu

Turystyczna ekologia? Ekologiczna turystyka? Zrównoważone podróżowanie staje się coraz popularniejsze. Jednak regiony pozbawione obiektu przyciągającego zwiedzających często nie mogą sobie pozwolić na nierzadko bardzo kosztowne innowacje, które przemieniają infrastrukturę na bardzo zieloną. Jednocześnie wykreowanie marki turystycznej wiąże się zazwyczaj z dużą ingerencją w środowisko naturalne, a także może zaburzać dotychczasowy rytm życia mieszkańców danego regionu. Można byłoby się na takim scenariuszu zatrzymać – mniejsze miasteczka pozostaną poza zainteresowaniem turystów, niezależnie od poziomu ich atrakcyjności, a wielkie metropolie wciąż będą kusić najbardziej, ale...

W przypadku polskiego Starego Sącza i słowackiej Lewoczy jednakowym problemem było ich lokalizacyjne odizolowanie, duża odległość od głównych centrów aglomeracyjnych i brak infrastruktury dla podróżujących. Jednocześnie obie miejscowości – obok wielu interesujących zabytków – szczycą się swoją unikatową, pierwotną przyrodą.

Przedstawiciele obu miast postanowili dopasować rzeczywistość turystyczną do swoich potrzeb. W tym celu połączyli siły i wypracowali rozwiązania, które dadzą pozytywne skutki zarówno dla natury, jak i rozwoju turystyki. Zdecydowali się

uatrakcyjnić oba regiony, wykorzystując do tego ich walory naturalne. Wdrożono wyjątkowy projekt „**Skarby przyrody pogranicza – Ochrona zagrożonych gatunków wraz ze zrównoważonym udostępnieniem atrakcji przyrodniczo-krajo-
brazowych Starego Sącza i Lewoczy – innowacyjne ścieżki przyrodnicze na Miejskiej Górze i w Lewoczańskiej Dolinie**”. Było to możliwe dzięki unijnemu dofinansowaniu, pozyskanemu z Programu Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020.

Głównym założeniem projektu była jak najmniejsza ingerencja w środowisko naturalne. Takie podejście wcale nie ułatwiało sprawy, gdyż aby stworzyć infrastrukturę logistyczną niezbędną dla usprawnienia ruchu turystycznego, zazwyczaj należy zmodyfikować wiele elementów. Trzeba pomyśleć o drogach dojazdowych, ośrodkach noclegowych, sieci gastronomicznej, parkingach, sklepach, a na tym lista się nie kończy...

Jednak niezwykle pomysły techniczno-logistyczne w obu miastach przede wszystkim mają na względzie walory przyrodnicze, np. dobrostan cennych gatunków płazów, charakterystycznych dla regionu pogranicza. Stworzone rozwiązania poprawiają ich warunki bytowe, choć nie izolują samych zwierząt. W Starym Sączu oraz Lewoczy zbudowano ścieżki przyrodnicze, które eksponują lokalne gatunki i mają na celu edukację

fot. Urząd Miejski w Starym Sączu

fot. Urząd Miejski w Starym Sączu

dostosowaną do zwiedzających w różnym wieku. Na Górze Miejskiej Starego Sącza utworzono ścieżkę w koronach drzew, dzięki czemu chodzący po niej widzą poszczególne elementy przyrody z góry, a także mają możliwość zobaczyć cały krajobraz. W Lewoczańskiej Dolinie skonstruowano ścieżkę obrazującą życie tamtejszych płazów, a całość uzupełnia bliskość stawu, który jest naturalnym środowiskiem ich życia. Atrakcje te mają charakter dydaktyczny, skierowany przede wszystkim do dzieci. Przy okazji projektu powstał też wyjątkowy komiks pod tytułem „7 element”, dzięki któremu najmłodsi Polacy i Słowacy uczą się o wspólnym bogactwie pogranicza i konieczności jego ochrony. Miasta organizują w nowo utworzonych miejscach warsztaty i edukacyjne szkolenia, co poszerza wiedzę społeczeństwa oraz przyciąga wiele osób zainteresowanych naturą. Edukacja ekologiczna w takim wymiarze, dostępna dla różnych grup i obejmująca szerokie grono odbiorców, to nowoczesna odpowiedź na wymagania związane z postępującym kryzysem klimatycznym. Przyrodnicy, którzy inspirować coraz więcej ludzi, udzielają porad, jak podejmować odpowiedzialne decyzje proekologiczne.

Swoistym efektem ubocznym projektu jest nowa oferta turystyczno-rekreacyjna, a wraz z nią znaczne zmiany dla lokalnej społeczności. Mieszkańcy Starego Sącza, Lewoczy oraz

fot. instagram.com/cestujemebeczestovsky/

fot. instagram.com/cestujemebeczestovsky/

okolic mają teraz większe szanse na wzbogacenie oferty obu miast, dzięki czemu turyści chętniej spędzają tam więcej czasu. Odwiedzający wspierają tym samym usługi noclegowe, gastronomiczne i logistyczne, co daje mieszkańcom możliwość rozwoju gospodarczego oraz społecznego. Jednocześnie oba miasta zacieśniają transgraniczną współpracę i dzielą się swoimi doświadczeniami, a także pomysłami dotyczącymi wdrażanych innowacji, które uwzględniają specyfikę regionu.

Przedstawiciele Starego Sącza i Lewoczy kierowali się chęcią upowszechniania wiedzy o niezwykłej przyrodzie swoich okolic. Dzięki temu powstały produkty, które mają zarówno potencjał turystyczny, jak i ekologiczny. Idee turystycznej ekologii oraz ekologicznej turystyki doskonale się uzupełniają, co pokazuje projekt „Skarby przyrody pogranicza – Ochrona zagrożonych gatunków wraz ze zrównoważonym udostępnieniem atrakcji przyrodniczo-krajobrazowych Starego Sącza i Lewoczy – innowacyjne ścieżki przyrodnicze na Miejskiej Górze i w Lewoczańskiej Dolinie”.

HANNA PROROK
Wspólny Sekretariat Techniczny
Programu Interreg V-A Polska-Słowacja
2014-2020

Zakochaj się w Roztoczu

Roztocze – jedna z najpiękniejszych krain geograficznych w Europie, leżąca w województwach lubelskim i podkarpackim, której wschodni kraniec kończy się aż we... Lwowie! Roztocze, zwane też polską Toskanią, to najbardziej nasłoneczniony region w Polsce, słynący z czystego powietrza i dużego stężenia jodu.

Liczne wzniesienia poprzecinane są siecią wąwozów i jarów, a naturalnym bogactwem tego regionu są źródła mineralne i torfowiska. Można tu spotkać ginące gatunki roślin i zwierząt, a wśród nich tajemnicze budowle, takie jak samotne cerkwie i porosłe lasem cmentarze, a nawet pozostałości pustelni św. brata Alberta. Przypominają dawnych mieszkańców i piękno wielokulturowego pogranicza. Z uwagi na niepowtarzalne walory przyrodnicze utworzono tu Roztoczański Park Narodowy, a w nim aż 17 rezerwatów przyrody. Roztocze jest odwiedzane przez około 600 tysięcy turystów rocznie, mieszka tu około 160 tysięcy osób, a w 2019 roku Transgraniczny Rezerwat Biosfery „Roztocze” został wpisany na listę Rezerwatów Biosfery Unesco, co tylko podkreśla jego unikalność. W 2020 roku swoją działalność rozpoczęło Stowarzyszenie Samorządów Euroregion Roztocze z siedzibą w Tomaszowie Lubelskim, które aktywnie działa na rzecz rozwoju tego obszaru, dążąc do poprawy jakości życia jego mieszkańców w województwach lubelskim i podkarpackim.

Unikalne bogactwo Roztocza i promocja aktywnej turystyki leżały u podstaw projektu „**PLUARoztocze**”, którego realizacja w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020 wkrótce się zakończy. Partnerzy projektu z Polski i Ukrainy, m.in. Województwo Lubelskie, Gmina Zamość, Roztoczański Park Narodowy oraz Jaworowski

Przyrodniczy Park Narodowy, wspólnie przeprowadzili modernizację infrastruktury rowerowej Roztocza i połączyli jedną trasą dwa nowo powstałe centra edukacyjno-informacyjne po obu stronach granicy. Szlak obejmuje najcenniejsze obiekty przyrodnicze i kulturowe obszaru.

Centralny Szlak Rowerowy Roztocza

Centralny Szlak Rowerowy Roztocza łączy północny i południowy koniec tego regionu. Rozpoczyna się on w Kraśniku, biegnie

fol. CPE

m.in. przez Radecznicę, Szczepieszyn, Zwierzyniec, Józefów, Susiec, Bełżec, Lubycę Królewską, Hrebenne – gdzie przekracza granicę z Ukrainą – dalej przez Rawę Ruską, Krechów i dociera do dzielnicy Lwowa – Brzuchowic. Na terenie Ukrainy od głównego szlaku poprowadzono dwie odnogi. Pierwsza o długości 11 km biegnie od Krechowa do Żółkwi, druga o długości 21 km od Łoziny przez Iwano-Frankowsk do Wereszczycy w Jaworowskim Przyrodniczym Parku Narodowym. Długość głównej trasy w obu krajach wynosi blisko 300 km!

Miejsca odpoczynku i edukacji na trasie

W ramach projektu Centralny Szlak Rowerowy Roztocza zyskał nowe oznakowanie, powstały stacje wypoczynku i naprawy rowerów, a także wiaty edukacyjne dla turystów. Zbudowano drewniane zadaszone altanki, wyposażone w stół i ławy do siedzenia oraz stojaki na rowery. Przy każdym punkcie znajdziemy też nowe tablice informacyjne. W gminie Zamość wytyczono i oznakowano dwa nowe szlaki: „Po wzgórzach Roztocza” – 24,8 km i „Traktem ordynackim” – 8,2 km (łącznie 33 km). Na szlaku rowerowym zamontowano również czujniki natężenia ruchu: sześć po stronie polskiej (Lipsko Polesie, Wierzchowiny, Zwierzyniec, Pardysówka, Bełżec) oraz trzy czujniki po stronie ukraińskiej (Krechów, Iwano-Frankowsk, Wereszczycy).

Interaktywne mapy i aplikacja

Turyści odwiedzający Roztocze mogą skorzystać z dedykowanej strony Centralnego Szlaku Rowerowego, gdzie znajdują interaktywne mapy lub ściągną aplikację mobilną, dzięki której łatwo skorzystają z przykładowych tras rowerowych lub samodzielnie zaplanują wycieczkę.

Strona www: <https://roweloveroztocze.pl/>

Aplikacja na telefon: <http://rpn.treespot.pl//>

Nowa infrastruktura turystyczna

Oprócz oznakowania trasy rowerowej w Lipsku-Polesiu na terenie województwa lubelskiego, w dawnym budynku szkoły powstało Centrum Geoturystyczne. Zostało ono w pełni wyposażone z myślą o potrzebach osób niepełnosprawnych. Budynek przeszedł prawdziwą metamorfozę i został gruntownie odnowiony, powstała altana i parking. Obok utworzono ścieżkę przyrodniczą z gigantycznymi modelami fauny i flory Roztocza. Będą miały tu miejsce różnego typu szkolenia czy warsztaty edukacyjne dla dzieci i nauczycieli z obu sąsiadujących krajów.

Podobne Centrum Edukacji Ekologicznej wybudowano w Wereszczycy na terenie Jaworowskiego Przyrodniczego Parku Narodowego w Ukrainie. Służyć ono będzie jako baza edukacyjna, miejsce wystaw przyrodniczych i kulturalnych oraz spotkań czy festiwali grup młodzieżowych i folklorystycznych z Polski oraz Ukrainy. Odbędą się tu konferencje na temat dziedzictwa naturalnego i ochrony środowiska. Już działa Punkt Informacji Turystycznej, a także wiata edukacyjna dla turystów.

Dodatkowo w Lipsku-Polesiu oraz pobliskich Wierzchinach wybudowano dwie wieże widokowe, z których można podziwiać piękno krajobrazu polskiej części Roztocza.

Turystyka proekologiczna

Projekt aktywnie promuje ekoturystykę i świadomość ekologiczną w regionie, m.in. poprzez organizowanie obchodów Światowego Dnia Edukacji Ekologicznej, warsztatów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, konferencji czy wydarzeń sportowych. Dzieci ze szkół pogranicza mogą poznać bogaty świat roślin Roztocza oraz uczestniczyć w warsztatach przyrodniczych, quizach i zabawach orientacyjnych.

fol. CPE

W lipcu 2021 roku odbył się pierwszy międzynarodowy rajd rowerowy „RoweLove Roztocze”. Wzięło w nim udział przeszło 150 uczestników z całej Polski, którzy w ciągu czterech dni pokonali trasę rowerową o różnym poziomie trudności – łącznie ponad 300 km na terenie Roztocza w Polsce i Ukrainie. Raid można nazwać wielopokoleniowym, bowiem najmłodszy uczestnik miał 12 lat, a najstarszy 75. Walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe trasy przypominały tym, którzy znają Roztocze, o jego wyjątkowości, a ci którzy byli tu pierwszy raz, prawdopodobnie zakochali się w tym regionie.

Projekt „RoweLove Roztocze – razem pomimo granic” sfinansowany został ze środków unijnych w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020. Partnerzy pomyśleli już o jego kontynuacji i wspólnie stworzyli plan promocji oraz zachowania dziedzictwa naturalnego Roztocza na kolejne lata. Nowe trasy i miejsca już czekają na miłośników aktywnego wypoczynku, a rezerwat „Roztocze” zaprasza do odkrycia swoich unikalnych terenów!

Więcej informacji znaleźć można na stronie: <https://www.pbu2020.eu/pl>

ALEKSANDRA MAKOWIECKA
IWONA KARKLINIEWSKA
Wspólny Sekretariat Techniczny
Programu Polska-Białoruś-Ukraina
2014-2020

fol. CPE

Projekty PBU nie tylko dla turystów

Były tworzone i wprowadzane w życie w odmiennej rzeczywistości społecznej i politycznej. Ich cel stanowiło wsparcie wymiaru edukacyjnego, kulturalnego i społecznego współpracy ponad granicami. Obecnie zyskały nowy wymiar – udzielają schronienia uchodźcom z objętych działaniami wojennymi regionów Ukrainy. Mowa o inicjatywach beneficjentów Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020, którzy aktywnie pomagają poszkodowanym mieszkańcom Ukrainy.

Klasztory reformackie – trudna przeszłość i nieoczekiwana teraźniejszość

Obiekty kultu religijnego i sztuki sakralnej pogranicza dzięki realizacji projektu **”TwinMonasteries”** otrzymały drugie życie, stając się centrum kulturalnym, edukacyjnym oraz społecznym. Mowa o dwóch bliźniaczych barokowych klasztorach dawnego zakonu reformatów w Węgrowie i Rawie Ruskiej w Ukrainie, zaprojektowanych przez włoskich architektów z Valsoldy. Klasztor w Węgrowie wymagał modernizacji, a zniszczenia kościoła rzymskokatolickiego w Rawie Ruskiej były tak poważne, że obiekt został wyłączony z eksploatacji. Ze środków unijnych przeprowadzono remont obu kompleksów sakralnych oraz kościoła w Rawie Ruskiej, a także przystosowano je do zakwaterowania i prowadzenia działań edukacyjnych. W publikacji „Szlak klasztorów poreformackich” partnerzy zebrali informacje na temat byłych obiektów reformatów na terytorium Polski i Ukrainy, w tym klasztorów z Węgrowa i Rawy Ruskiej. Ponadto, zgodnie z regułą zakonu franciszkańskiego „Miłość dla ludzi w potrzebie”, w Rawie Ruskiej powstał Rodzinny Dom Dziecka.

Nieoczekiwanie – ze względu na rozpoczęcie działań wojennych przeciwko Ukrainie – siedziba byłego zakonu reformatów w Rawie Ruskiej

udzieliła schronienia i wsparcia potrzebującym. Uchodźcy otrzymywali tu ciepłe posiłki, mieli możliwość ogrzania się oraz odpoczynku. W pierwszych tygodniach wojny siostry zakonne przygotowywały i wozili gorące potrawy dla osób przekraczających granicę. Polski partner projektu – Parafia Rzymskokatolicka św. Piotra z Alkantary i św. Antoniego z Padwy w Węgrowie – nadal wysyła do Rawy Ruskiej pomoc humanitarną, głównie żywność oraz artykuły higieniczne.

Roztocze – aktywna turystyka i aktywne wsparcie

Projekt **”PLUARoztocze”** polegał m.in. na oznakowaniu i promocji transgranicznej trasy rowerowej o łącznej długości blisko 300 km. Utworzone zostały drewniane wiaty, tablice informacyjne i punkty obsługi i odpoczynku dla rowerzystów. W ramach przedsięwzięcia otwarto punkty informacji turystycznej oraz Centrum Geoturystyczne w Lipsku-Polesiu, które – podobnie jak partnerskie Centrum Edukacji Ekologicznej w Wereszycy (Ukraina) – miało stać się bazą edukacyjną, miejscem wystaw i spotkań kulturalnych. Z tego też względu posiada pokoje gościnne, łazienki, zaplecze kuchenne, pralnię, salę telewizyjną, a także świetlicę.

Od początku inwazji Rosji na Ukrainę Centrum w Lipsku-Polesiu stało się punktem pomocy dla uchodźców. Utworzone zostały tu miejsca noclegowe dla kobiet z dziećmi – w szczytowym momencie przebywały tu 53 osoby. Członkinie koła gospodyń wiejskich przygotowywały posiłki, ale mieszkańcy mogli również samodzielnie korzystać z wyposażenia kuchni. Aby choć na chwilę zapomnieć o wojennym koszmarze, przebywające tu dzieci otrzymały do dyspozycji altanę do zabaw, ścieżkę dydaktyczną, rowery itp. Opiekę nad dziećmi oraz pomoc medyczną, wsparcie psychologa, a także tłumacza zapewnili wolontariusze i pracownicy gminy Zamość.

Transgraniczny Rezerwat Biosfery Roztocze – promocja regionu i pomoc potrzebującym

Chociaż Roztocze od trzech lat jest wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO to region ten jest wciąż słabo rozpoznawalny wśród mieszkańców i turystów. Dlatego projekt **”Bio-reserve”** miał na celu transgraniczną promocję dziedzictwa przyrodniczego tego obszaru, a także konieczność jego ochrony. Wśród głównych przedsięwzięć projektu znalazły się m.in. konferencje, wizyty studyjne oraz publikacja broszury promocyjnej. Kampania medialna, obejmująca spoty telewizyjne i radiowe oraz dwa profile tematyczne na Facebooku prowadzone po polsku i ukraińsku, upowszechniła wiedzę o atrakcjach przyrodniczych i turystycznych Roztocza.

Działania zbrojne w Ukrainie spowodowały, że Tomaszów Lubelski, zaangażowany w realizację projektu, stał się centrum wsparcia dla uchodźców. Już od pierwszych dni wojny wolontariusze ustawiali na drodze do granicy namioty z ogrzewaniem. Polscy partnerzy przekazali stronie ukraińskiej – miastu Żółkiew na Ukrainie – ambulans oraz łóżka dla poszkodowanych. Stale wysyłana jest tam różnego typu pomoc humanitarna.

Kultura, historia i obecność – także w wymiarze humanitarnym

Celem projektu **”K&K: PolUA”** było nawiązanie i utrzymanie efektywnej wymiany kulturalnej między Księżpolem (Polska) a Czerwonogrodem (Ukraina). W obu miastach odbyły się warsztaty kulinarno-artystyczne i fotograficzne, dokumentujące wspólne dziedzictwo kulturowe i historyczne. Tradycyjna muzyka ludowa wybrzmiała na warsztatach artystycznych. Dzięki budowie amfiteatru w Czerwonogrodzie i wyposażeniu sali koncertowej w Księżpolu miało miejsce wiele wydarzeń kulturalnych.

W czasie wojny działalność projektu zupełnie się zmieniła – Dom Ludowy w Czerwonogrodzie został przekształcony w punkt pomocy humanitarnej, a realizatorzy przedsięwzięcia z Księżpola ruszyli na pomoc swoim ukraińskim partnerom, przesyłając potrzebne im artykuły. Wielu ukraińskich uchodźców zostało zakwaterowanych w Księżpolu, a w marcu 2022 roku Gmina Księżpol zorganizowała dla nich koncert pt. „Solidarni z Ukrainą”, połączony ze zbiórką darów.

Lublin i Łuck – razem na dobre i na złe

Lublin w Polsce i Łuck w Ukrainie, partnerzy przedsięwzięcia **”TwoTowers”**, zaplanowali renowację miejskich fortyfikacji, co w dłuższej perspektywie miało zwiększyć zainteresowanie turystów w obu miastach. Udało się odnowić Wieżę Czartoryskich z murem obronnym i klasztorem oo. Jezuitów w Łucku oraz Basztę Gotycką w Lublinie. W podziemnych celach klasztoru w Łucku powstało także nowoczesne, multimedialne muzeum. Odwiedzający będą mogli przywdziać tu zbroję i poczuć się jak średniowieczni rycerze. Wokół obiektów zrewitalizowano również przestrzeń publiczną. W 2019 roku zorganizowano Międzynarodową Konferencję Naukową w Łucku, a także zapoczątkowano „Festiwal Legend” w Lublinie, który już w pierwszym roku odwiedziły tłumy mieszkańców. Jego scenariusz obejmował liczne spacer tematyczny, gry miejskie, instalacje artystyczne i pokazy uliczne na całym Starym Mieście w Lublinie.

Napaść Rosji na Ukrainę przeobraziła dotychczasową współpracę w bezinteresowną pomoc. Lublin od pierwszych dni wojny udzielał wsparcia swojemu partnerskiemu miastu Łuck. Wysłano tam już pięć ciężarówek z żywnością, lekarstwami, sprzętem medycznym i innymi niezbędnymi rzeczami. W działania związane z niesieniem pomocy mieszkańcom Ukrainy aktywnie włączyły się oba zespoły projektowe z Lublina i Łucka. I będą tę pomoc przekazywać tak długo, jak będzie potrzebna!

Magdalena Pokrzycka-Walczak

Zamówienia publiczne w projektach unijnych

W artykułach we wcześniejszych numerach niniejszej publikacji omówiona została problematyka szacowania wartości zamówienia i formułowania warunków oraz kryteriów udziału w postępowaniu o zamówienie publiczne. Niejednokrotnie podkreślano, że należy dążyć do możliwie najszerzego dostępu do zamówienia publicznego zainteresowanych podmiotów i unikać ustalania zasad, eliminujących z postępowania podmioty, które dałyby rękojmię należytego wykonania przedmiotu umowy.

Kolejnym narzędziem, służącym realizacji zasady konkurencyjności oraz bezstronności przy udzielaniu zamówień publicznych, jest unikanie konfliktu interesu pomiędzy jednostką udzielającą zamówienie a wykonawcami.

Zgodnie z art. 24 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 roku w sprawie zamówień publicznych, uchylającej dyrektywę 2004/18/W, jako konflikt interesów postrzega się sytuację, w której zagrożona jest bezstronność lub niezależność personelu instytucji zamawiającej, podmiotów zewnętrznych obsługujących zamówienia w tej

instytucji, działających w imieniu instytucji zamawiającej, lub biorących udział w prowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia na rzecz tej instytucji. Takie osoby lub podmioty z racji wykonywanych zadań związanych z realizacją zamówienia mogą wpłynąć na wynik tego postępowania. Zagrożenie związane z konfliktem interesu może wynikać bezpośrednio lub – co wymaga szczególnego podkreślenia – pośrednio z interesu finansowego, ekonomicznego lub w inny sposób realizować interes osobisty. Jest to sytuacja, którą postrzegać można jako zagrożającą bezstronności i niezależności w związku z postępowaniem o udzielenie zamówienia. Jeżeli konflikt interesów w postępowaniu o udzielenie zamówienia nie zostanie odpowiednio rozwiązany, to będzie miał on wpływ na prawidłowość postępowania, prowadząc do naruszenia zasad przejrzystości, równego traktowania lub niedyskryminacji.

Definicja konfliktu interesu może być również określona w umowie o dofinansowanie oraz dokumentach programowych. Wytyczne w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,

Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020, zwane dalej Wytycznymi, postrzegają konflikt interesu z perspektywy powiązań kapitałowych i osobowych. Wzorują się na definicji ustalonej w ustawie Prawo zamówień publicznych.

Wytyczne przez powiązania kapitałowe lub osobowe rozumieją wzajemne powiązania między beneficjentem albo osobami upoważnionymi do zaciągania zobowiązań w imieniu beneficjenta, lub osobami wykonującymi w imieniu beneficjenta czynności związane z przeprowadzeniem procedury wyboru wykonawcy a wykonawcą, polegające w szczególności na:

- uczestniczeniu w spółce jako wspólnik spółki cywilnej lub spółki osobowej;
- posiadaniu co najmniej 10 proc. udziałów lub akcji, o ile niższy próg nie wynika z przepisów prawa lub nie został określony przez instytucję zarządzającą programem operacyjnym;
- pełnieniu funkcji członka organu nadzorczego lub zarządzającego, prokurenta, pełnomocnika;
- pozostawaniu w związku małżeńskim, w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w linii prostej, pokrewieństwa drugiego stopnia lub powinowactwa drugiego stopnia w linii bocznej czy też w stosunku przysposobienia, opieki lub kurateli.

Podobnie zdefiniowano konflikt interesu w art. 6c ustawy o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

Zwraca się uwagę, że konflikt interesów nie oznacza korupcji w powszechnym rozumieniu. Korupcja najczęściej dotyczy porozumienia pomiędzy dwiema stronami oraz wynikającego z tego faktu wręczenia w różnej formie łapówki, płatności lub korzyści. Natomiast konflikt interesów powstaje, gdy dana osoba ma możliwość przedłożenia interesu prywatnego nad obowiązki zawodowe. Powyżej wskazane powiązania kapitałowe i osobowe koncentrują się na identyfikacji rzeczywistego konfliktu interesu. Pamiętajmy jednak, że w projektach wydajemy środki publiczne, więc powinniśmy dążyć do unikania potencjalnego i ukrytego konfliktu interesu. Nie unikając tego rodzaju konfliktu, możemy być postrzegani jako osoby stronnicze, mające jakieś ukryte interesy lub powiązania, które mogą skutkować naruszeniem zasady równego traktowania wykonawców. W tym miejscu należy nadmienić,

że konflikt interesu polega nie tylko na tym, że to my bezpośrednio lub pośrednio uzyskujemy pewną korzyść, ale korzyść tę wskutek naszych działań mogą uzyskać tylko osoby trzecie, np. nasz kolega, stały kontrahent. Co więcej, nie jest istotne nasze subiektywne poczucie braku konfliktu i bycia bezstronnym – nie będzie stanowić to usprawiedliwienia – ale obiektywna ocena zewnętrznego obserwatora. Z tego względu wspólne spotkania towarzyskie, stałe utrzymywanie dotychczasowych kontaktów biznesowych tylko z jednym podmiotem gospodarczym, także przez zaproszenie do konsultacji dokumentacji przetargowej, zlecanie dotychczasowych projektów dobremu znajomemu, może być przy udzielaniu zamówień publicznych postrzegane jako podważające obiektywność realizującego to postępowanie, a w efekcie prowadzące do konfliktu interesu.

Beneficjent powinien unikać nie tylko bezpośrednich i formalnych zależności osobowo-kapitałowych, ale również takich sytuacji, które mogą podważać zaufanie do bezstronnego udzielania zamówień. Należy na koniec podkreślić, że udzielenie zamówienia w przypadku wystąpienia konfliktu interesu skutkuje uznaniem za niekwalifikowalne 100 proc. poniesionych wydatków dotyczących tego zamówienia.

SZYMON DENIS
Wydział Kontroli
Centrum Projektów Europejskich

Prosta droga (do) komunikacji

O prostym języku w komunikacji urzędowej mówimy jeszcze relatywnie krótko. Jednak kwestie tego, jak polszczyznę urzędową uczynić łatwiejszą w odbiorze, są obecne w naszym kraju od dłuższego czasu. Trochę w tej mierze już udało się zrobić. Ale do ideału jeszcze daleka droga. Przed nami wszystkimi – użytkownikami języka.

Co to jest prosty język w komunikacji publicznej? To pytanie, które słyszę dość często podczas zajęć prowadzonych dla pracowników administracji rządowej czy samorządowej. Odpowiedź jest i łatwa, i trudna jednocześnie. Definicja prostego języka jest bowiem – a jakżeby inaczej – prosta. Specjaliści z Uniwersytetu Wrocławskiego, z Pracowni Prostej Polszczyzny, formułują ją następująco: **język prosty to sposób organizacji tekstu, który zapewnia przeciętnemu obywatelowi szybki dostęp do zawartych w nim informacji, lepsze ich zrozumienie oraz – jeśli trzeba – skuteczne działanie na ich podstawie.** Czyli wszystko jasne, prawda?

Ale gdy ktoś pyta, jak pisać prosto – zaczynają się schody. Bo choć językoznawcy mają szereg praktycznych wskazówek, każdy użytkownik języka musi ostatecznie napisać dany tekst samodzielnie. A ilu użytkowników, tyle poziomów i sposobów komunikacji. Dodatkowo też każdy szanujący się pracownik urzędu, zwłaszcza ten z odpowiednim stażem, ma jeszcze swoje przyzwyczajenia językowe, co nierzadko jest potężną przeszkodą, która utrudnia pisanie językiem prostym.

Cokolwiek jednak powiemy przeciwko prostej polszczyźnie – i tak od niej nie uciekniemy. I to nie dlatego, że zmusi nas do tego prawo, jak choćby

modyfikowana kilkakrotnie ustawa o dostępności cyfrowej stron internetowych (uchwalona jeszcze w 2019 roku). Zmusi nas do tego przede wszystkim życie.

Luka informacyjna

Cofnijmy się na chwilę do, powiedzmy, XVIII wieku. Ile informacji w swoim życiu mógł przyswoić mieszkaniec polskiej czy angielskiej prowincji? Medioznawcy używają takiego obrazowego porównania, że cała wiedza takiej osoby mogłaby się zamknąć w jednym wydaniu gazety codziennej wydawanej w latach 70. XX wieku w Nowym Jorku czy Londynie. Całe życie sprowadzone do jednodniowego życia dziennika!

Jakie miało to konsekwencje dawniej, a jakie ma obecnie? Powolny przyrost zdobywanej wiedzy życiowej pozwalał osobie żyjącej w XVIII wieku na jej odpowiednie układanie, selekcjonowanie czy wykorzystywanie. Tymczasem my nie mamy takiego komfortu. Codziennie docierają do nas tysiące informacji. Przydatnych i nieprzydatnych. Potrzebnych do życia i całkowicie zbędnych. To gąszcz, w którym łatwo się zgubić.

Zjawisko to opisał m.in. Orrin E. Klapp, amerykański socjolog i badacz systemów komunikacji.

fot. Adobe Stock

W jednej ze swoich prac użył określenia „luka informacyjna”. Jego zdaniem z każdym rokiem rośnie krzywa przyrostu informacji, które odbiera człowiek danego dnia. Tymczasem możliwości przyswajania wiadomości przez ludzki mózg wciąż pozostają niemal na niezmiennym poziomie. To sprawia, że pomiędzy poziomem odbieranych informacji a poziomem ich faktycznego przyswojenia pojawia się coraz większy rozdźwięk. To właśnie jest nasza luka informacyjna.

Jej konsekwencje są niestety bardzo negatywne. Okazuje się bowiem, że odbiorca, który doświadcza opisanego zjawiska, wpada w szum informacyjny. Przestaje odróżniać informację istotną od nieistotnej, miesza informacje ze sobą lub wręcz odrzuca to, co jest mu komunikowane.

Prosty język jako prawo obywatelskie

I teraz przedstawmy to na naszą rzeczywistość. Wyobraźmy sobie przeciętnego obywatela znad Wisły, takiego Jana Kowalskiego (bez urazy dla wszystkich Janów Kowalskich w tym kraju!). Mężczyzna w średnim wieku, ze średnim wykształceniem, ze średnimi wizytami w urzędach na poziomie 5 rocznie. Jeśli nasz pan Jan otrzyma skomplikowane pismo z urzędu – może zachować się właśnie tak, jak opisano powyżej. Pomyli informacje lub odrzuci to, co jest dla niego istotne. Dlaczego? Szum informacyjny, brak umiejętności czytania trudnych pism, wreszcie brak przyzwyczajenia do składni pism urzędowych – to wszystko będzie działać przeciwko niemu.

Urzędnik oczywiście powie: napisałem wszystko, co powinno się znaleźć w piśmie. Była podstawa prawna, była treść informacji czy decyzji, było pouczenie, prawo do odwołania itd. Ale Kowalski mimo wszystko go nie zrozumiał. Poniósł szkodę. Czy tylko przez swoją niedostateczną wiedzę?

„Spośród 58 tysięcy skarg, które co roku wpływają do biura rzecznika praw obywatelskich,

tylko nieliczne dotyczą bezpośrednio niezrozumiałości pism urzędowych. Jednak w bardzo wielu przypadkach ta niezrozumiałość okazuje się faktyczną przyczyną skargi. Rola rzecznika praw obywatelskich nazbyt często sprowadza się do tłumaczenia skarżącym, że zaprzepaścili swoją szansę na dochodzenie sprawiedliwości, bo wskutek niezrozumienia pisma urzędowego przeoczyli np. termin na złożenie odwołania” – to słowa prof. Ireny Lipowicz, która jako Rzecznik Praw Obywatelskich współorganizowała w 2012 roku Kongres Języka Urzędowego. Chyba jest to wystarczający argument przemawiający za tym, że nadszedł czas, by urzędy przemówiły do obywatela prostszym językiem.

Proste Fundusze Europejskie

Od dobrych kilku lat pojawia się sporo inicjatyw prowadzących do upowszechnienia standardów prostego języka w administracji. Są wykonywane badania, prowadzone konferencje, jest coraz więcej szkoleń na ten temat. Dotyczy to nawet firm – np. ambicją jednej z największych polskich firm ubezpieczeniowych jest to, by umowa typowej polisy ubezpieczeniowej zmieściła się na jednej stronie. I by mogła zostać zrozumiana bez pomocy prawnika.

Takie inicjatywy są również podejmowane w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej. Pierwsze prace na temat prostego języka powstały przeszło dekadę temu. Poradnik „Jak pisać o Funduszach Europejskich” był pierwszym tego typu wydawnictwem wśród urzędów centralnych w Polsce. Obecnie pracownicy (nie tylko ministerstwa) mają do dyspozycji wiele narzędzi ułatwiających tworzenie prostych – czy przynajmniej prostszych – pism. Są specjalne darmowe aplikacje sprawdzające poziom trudności tekstu. W 2018 roku ruszyła kampania edukacyjna pod hasłem „Prosto i kropka”.

Możliwości jest zatem naprawdę sporo. Teraz pozostają tylko dwie kwestie: przełamać strach i/lub swoje przyzwyczajenia, a potem spróbować pisać inaczej. Tak, żeby było prosto. I kropka. W kolejnych artykułach będziemy wspólnie Państwa przekonywać, że to nie jest takie trudne. Chcieć to móc!

DR MICHAŁ WIŚNICKI

językoznawca, orędownik prostej polszczyzny
w komunikacji publicznej, przekonujący do tego
rodzime urzędy od ponad 15 lat
e-mail: m.wisnicki@uw.edu.pl

Punkty Informacyjne Funduszy Europejskich

Usługi PIFE

**Diagnoza
pomysłu**

**Wskazanie źródeł
wsparcia z FE**

**Konsultacje na etapie
przygotowania wniosku**

**Konsultacje na etapie
realizacji projektu**

**Szkolenia
na temat FE**

**Spotkania
informacyjne**

48

**punktów
informacyjnych**

238 236

**konsultacji
w 2021 roku**

Centralny Punkt Informacyjny (Warszawa)

Główne Punkty Informacyjne

(Białystok, Gdańsk, Katowice, Kielce, Kraków,
Lublin, Łódź, Olsztyn, Opole, Poznań, Rzeszów, Szczecin,
Toruń, Warszawa, Wrocław, Zielona Góra)

Lokalne oraz Mobilne Punkty Informacyjne (w całej Polsce)

Konsultacje

telefoniczne

e-mailowe

pisemne

bezpośrednie

Zapytaj

o Fundusze Europejskie

Znajdź najbliższy
Punkt Informacyjny na

www.FunduszeEuropejskie.gov.pl/punkty

Bezpłatne konsultacje

Konsultacje indywidualne u klienta
(po uzgodnieniu z PIFE)

w Centrum

„w Centrum – Magazyn Projektów Europejskich” to kwartalnik wydawany przez jednostkę budżetową Centrum Projektów Europejskich w celu popularyzacji wiedzy o Funduszach Europejskich (FE) oraz o projektach współfinansowanych ze środków unijnych. Intencją wydawcy jest integrowanie wiedzy o dostępnych FE, które leżą w gestii różnych instytucji, i dostarczanie kompleksowych informacji potencjalnym wnioskodawcom oraz innym odbiorcom.

Redakcja

Magdalena Majewska, Aleksandra Obarska, Andrzej Słodki, Agnieszka Wojda, Centralny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich

Redakcja współpracuje także z autorami zewnętrznymi.

Zapraszamy do zgłaszania propozycji tematów, które Państwa zdaniem warto opisać szczegółowo w kolejnych wydaniach magazynu.

Kontakt

redakcja@cpe.gov.pl
Centrum Projektów Europejskich
ul. Domaniewska 39a
02-672 Warszawa
www.cpe.gov.pl
www.FunduszeEuropejskie.gov.pl

Publikacja współfinansowana jest ze środków Funduszu Spójności z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020.

Informacje podawane w magazynie „w Centrum” nie stanowią oficjalnego stanowiska Instytucji Zarządzających, Pośredniczących i Wdrażających poszczególne Programy Operacyjne i nie mogą stanowić podstawy do formułowania jakichkolwiek roszczeń. Nie stanowią także oferty w rozumieniu prawa polskiego. Redakcja „w Centrum” nie odpowiada za błędną interpretację udzielonych informacji ani za skutki czynności podjętych na ich podstawie.

Egzemplarz bezpłatny
Nakład: 2500 egz.

Projekt okładki, opracowanie graficzne i skład
ccpg.com.pl

Korekta
ccpg.com.pl

Druk
ccpg.com.pl

CENTRUM PROJEKTÓW
EUROPEJSKICH

www.FunduszeEuropejskie.gov.pl

**Punkt
Informacyjny**
Fundusze Europejskie

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

